

Magnituds, distribució i pautes evolutives del comerç internacional de béns i serveis culturals

Ressenya dels documents:

International Flows of Selected Cultural Goods 1980 – 1998.
UNESCO - Institute for Statistics

International Flows of Selected Cultural Goods and Services, 1994 – 2003.
UNESCO – Institute for Statistics

Sergi Bo i Gudiol

Juliol 2006

Gabinet Tècnic

SUMARI

0.	INTRODUCCIÓ	3
1.	DADES GLOBALS DEL COMERÇ MUNDIAL DE PRODUCTES CULTURALS.....	5
2.	ANÀLISI PER CATEGORIES DE BÉNS CULTURALS.....	13
3.	ANÀLISI DE CASOS.....	31
4.	ESPANYA EN EL CONTEXT MUNDIAL.....	37
5.	CONCLUSIONS.....	39
6.	METODOLOGIA DE L'INFORME.....	41
7.	FITXA TÈCNICA.....	47
8.	ANNEX 1.....	49

0. INTRODUCCIÓ

Aquest document presenta algunes de les grans xifres del comerç internacional de béns i serveis culturals al llarg dels darrers anys. L'objectiu és intentar valorar la mida relativa del comerç cultural dins del comerç global, la seva distribució i les tendències que presenta. És per això que es farà incís en les grans magnituds, els principals actors estatals i regionals implicats, els àmbits i les pautes de comportament que han caracteritzat el comerç internacional dels béns culturals.

Les fonts utilitzades han estat els dos treballs de l'Institut d'Estadística de la UNESCO: “**International flows of selected cultural goods, 1980-98**”, que a efectes de pràctics s'anomenarà UNESCO1; i “**Internacional flows of selected cultural goods and services, 1994-2003**”, o UNESCO2.

El **comerç dels productes culturals** ve definit com les exportacions i importacions d'aquells productes tangibles i intangibles amb un cert contingut cultural i que pot prendre la forma tant de béns (per exemple, els llibres) com de serveis (serveis d'impressió).

S'entén per **bé cultural** tot aquell bé de consum que conté idees, símbols, modes de vida, etc. com poden ser els llibres, revistes, productes multimèdia, programes audiovisuals, dissenys de moda, etc.

Els **serveis culturals**, al seu torn, ajuden a la satisfacció de les necessitats o interessos culturals. No representen béns materials en ells mateixos, però en faciliten la distribució i la producció (museus, activitats promocionals, etc.).

L'informe s'inicia amb una presentació de les xifres globals del comerç de béns culturals, desagregades per estats, regions i nivells de desenvolupament econòmic. Segueix amb una part que analitza el comerç internacional segons una classificació dels béns culturals en 5 categories. En el tercer apartat es presenta una anàlisi dels casos de la Xina, els EUA i la UE-15. En el mateix sentit, el comportament de l'economia espanyola en el sector cultural rep un tractament especial. Per últim, s'esmentaran unes breus conclusions a tall de resum, que precedeixen una darrera part metodològica, a la qual remetem per fer entenedor l'ús que s'ha fet de les dades dels estudis UNESCO així com la dificultat de la quantificació del comerç de béns culturals amb les tècniques estadístiques actuals.

1. DADES GLOBALS DEL COMERÇ MUNDIAL DE PRODUCTES CULTURALS

El comerç mundial de productes culturals creix de forma continuada. S'estima que actualment les indústries culturals i creatives generen al voltant del 7% del PIB mundial. La taxa de creixement anual d'aquestes indústries ha estat igualment d'un 7% des del 2000, un augment que ha tingut lloc en paral·lel al del comerç dels béns i serveis culturals. El comerç dels béns culturals ha passat de 39.300 a 59.200 milions de dòlars (M\$, en endavant), en el període que va de 1994 a 2002.

Pel que fa als actors implicats, la producció i el consum dels productes culturals continua estant en mans d'un reduït nombre d'estats, també en zones geogràfiques molt concretes. Igualment, es consolida una alta concentració de les exportacions i, sobretot, de les importacions en economies d'alt nivell de renda.

Una de les intencions que perseguia l'anàlisi dels dos estudis UNESCO era la possibilitat de poder comparar les dades d'un espectre temporal el més ampli possible.

Això només ha estat possible en part, degut en gran mesura a les determinants divergències metodològiques entre UNESCO1 i UNESCO2, a les quals s'al·ludeix, recordem, a la part final de l'informe. Unes diferències que no són, tanmateix, gratuïtes, i que responen també a una batalla ideològica que va més enllà de la simple decisió per unes tècniques estadístiques en detriment d'unes altres i són fruit d'un debat més profund que abasta el concepte mateix del que ha de ser entès per producte cultural.

Al llarg de l'informe, ens hem servit de forma preeminent de les dades de UNESCO2. Amb tot, i sempre posant de manifest el caràcter heterogeni de les dades (quant a magnituds i classificacions dels béns), podem presentar un seguit de grans trets a l'entorn del comerç de béns culturals a llarg de les dècades dels 80's i 90's, per després passar a centrar-nos en la comparativa 1994-2002 amb les dades de UNESCO2. Així, tenim que:

1. Els fluxos del comerç internacional des de 1980 fins a 1998 van multiplicar-se per quatre, en passar del 47.700M\$ als 193.500M\$. Malgrat que la proporció del comerç cultural sobre el total del comerç mundial va passar de representar del 2,5% el 1980 al 2,8% el 1997, la seva màxima expansió sembla donar-se el 1990, quan representa el 3,8% del total dels intercanvis.

2. La major part del comerç es va produir entre economies avançades (el 78% de les importacions el 1998, respecte el 87% el 1980). Com que la major part dels països en vies de desenvolupament partien d'una base més baixa, el seu increment va ser encara més notable i va multiplicar-se per deu (57.000M\$ el 1997 respecte els 5.500M\$ de 1980).
3. Als països desenvolupats, les importacions van excedir les exportacions, mentre que en els estats en vies de desenvolupament es produïa el fenomen invers.
4. Els països desenvolupats van ser exportadors nets en els impresos i literatura i el cinema i la fotografia, mentre que els països en vies de desenvolupament ho van ser en el maquinari de ràdios i TV, els béns esportius i els jocs convencionals, i la música enregistrada.
5. Amb dades d'UNESCO¹ per a 1998, els principals països amb superàvit comercial eren: Japó, la Xina, Malàisia, Mèxic, Irlanda, i la República de Corea. En canvi, els principals dèficits en béns culturals procedien dels EUA, Hong Kong, Canadà i Austràlia.
6. Els EUA eren el principal consumidor individual de béns culturals i els principal importador de publicacions escrites, equipament fonogràfic, instruments musicals, pintures, escultures, antiguitats, càmeres i projectors, receptors de ràdio i TV, i jocs convencionals i béns esportius.
7. El 1980, els quatre principals consumidors eren els EUA, el Regne Unit, Alemanya i França, que englobaven més de la meitat del comerç. El 1985, el Japó, els EUA, el Regne Unit i Alemanya eren responsables de prop de 2/3 dels intercanvis. Es destaca l'aparició de la Xina com a exportador. En aquest sentit, la Xina, passa dels 0,2% de les exportacions el 1985 al 8,9% el 1998.

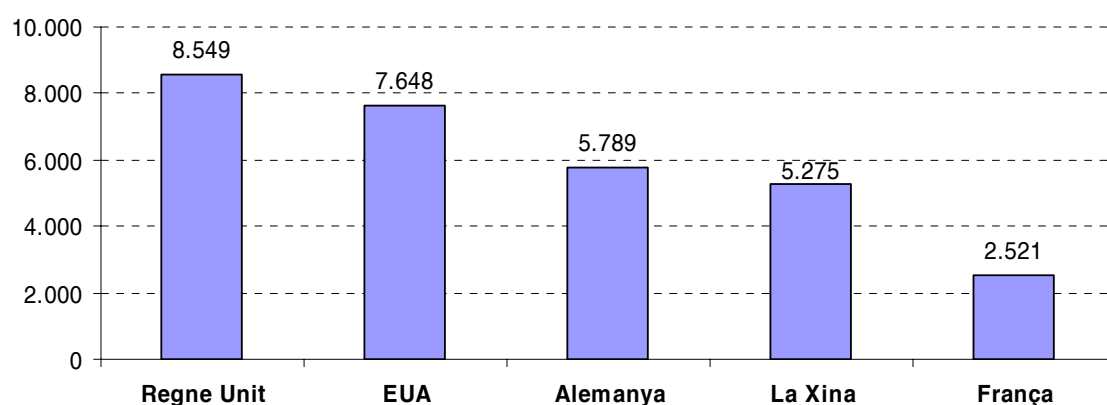

1.1. Per estats

En el camp de les **exportacions**, el principal productor de béns culturals el 2002 era el Regne Unit, amb 8.549 M\$. Cal destacar en aquest apartat, l'entrada de La Xina al quart lloc del rànking amb 5.275 M\$.

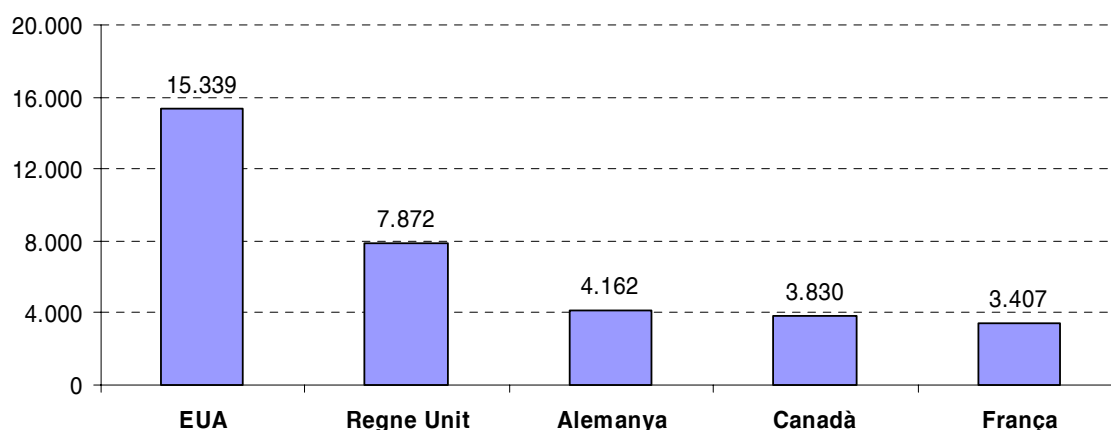
Les economies en vies de desenvolupament, tot i representar menys d'un 1% en el context mundial semblen presentar una pauta consolidada de creixement restringida a certs països i a mercats molt específics com el dels videojocs o les arts visuals.

Gràfic 1. Principals exportadors de béns culturals (2002). En M\$

Quant a les **importacions**, es manté la concentració en un petit nombre d'estats d'alta renda, que engloba un 90% del volum de mercat. Els EUA (15.339 M\$), el Regne Unit (7.872 M\$) i Alemanya (4.162 M\$) han dominat el 2002 les compres mundials en béns culturals.

Gràfic 2. Principals importadors de béns culturals (2002). En M\$

1.2. Per regions

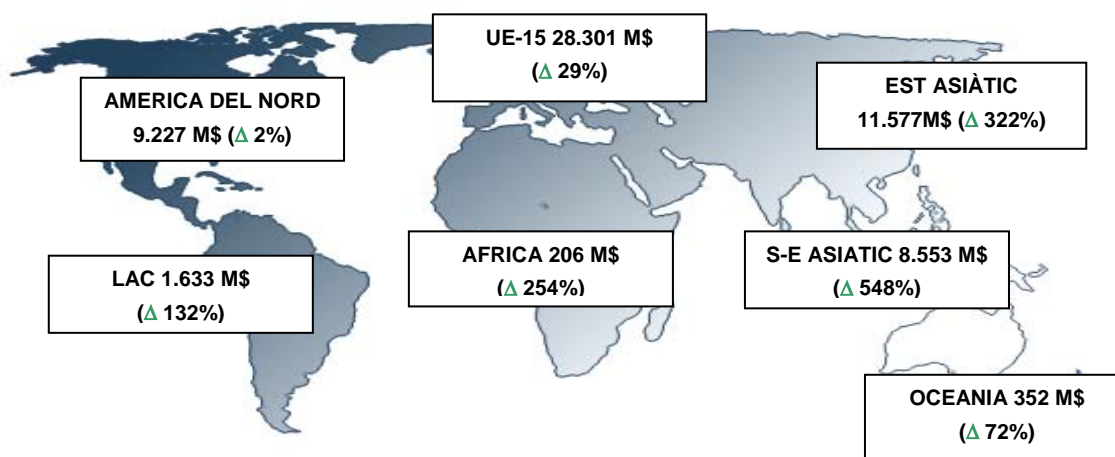
Pel que fa a les **exportacions**, la UE-15 ocupava el 2002 una posició clara de liderat amb el 51,8% de tots els estats analitzats, si bé mostra un descens relatiu respecte al 54,3% del 1994.

La major pujada en termes absoluts i relatius en els darrers anys objecte d'estudi es produeix en el continent asiàtic. Així, Àsia és la segona major exportadora amb el 20,6% del total, gràcies a l'influx de l'Est i del Sud-oest asiàtic en els videojocs i les arts visuals, i en la música, respectivament.

La regió d'Amèrica del Nord ha estat el 2002 la tercera major exportadora amb el 16,9% del total, però ha patit un declivi relatiu important respecte el 1994, quan representava un 25% de les exportacions.

En canvi, les economies de Llatinoamèrica i el Carib (LAC) van incrementar lleugerament el seu pes (del 1,9% de 1994 al 3% el 2002). Àfrica i Oceania mantenen la seva porció estable i marginal de menys d'un 1% en el context mundial.

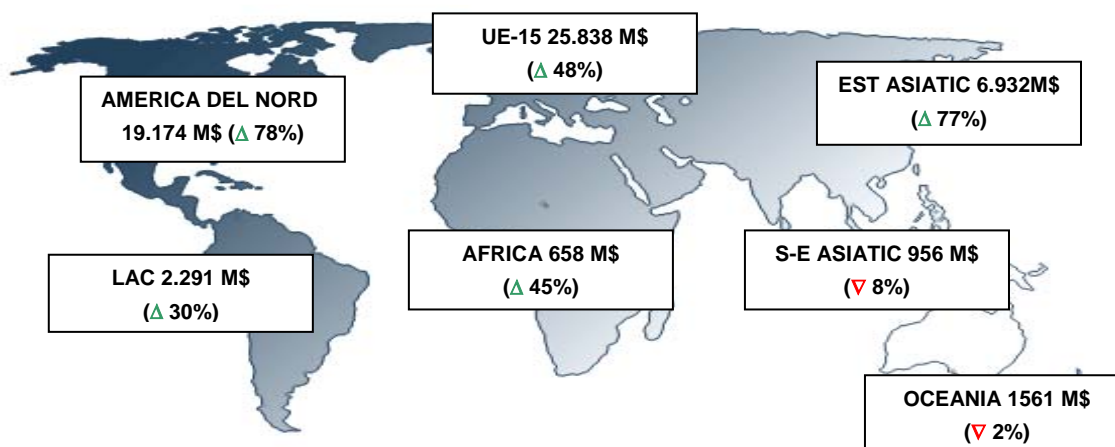
Mapa 1. Volum de les exportacions de productes culturals (M\$) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

En el camp de les **importacions**, la UE-15 ha liderat el 2002, també els fluxos comercials amb un 40,6%, si bé ha caigut el seu pes relatiu respecte al 43,1% de 1994. Per contra, Amèrica del Nord ha incrementat la seva proporció del 26,7% al 30,1%. El pes d'Àsia ha representat el 2002 un 14,7% del total de les

importacions (13% el 1994). Finalment, LAC i Oceania han perdut pes en passar del 4,4% al 3,6% i del 3,9% al 2,5%, respectivament.

Mapa 2. Volum de les importacions de productes culturals (en M\$) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

Per últim, en allò relatiu als diferents tractats comercials i àrees d'integració econòmica, la UE-15 i el NAFTA¹ han mantingut el seu predomini. Amb tot, l'alça més rellevant l'ha protagonitzada els darrers anys l'ASEAN², sobretot en el sector dels llibres i de la música. Per contra, el MERCOSUR³ experimentava un enconyiment, causat sobretot per una disminució de les exportacions en el sector llibres i premsa escrita, produït al seu torn per la deslocalització dels serveis d'impressió.

¹ North American Free Trade Agreement – Canadà, EUA, Mèxic

² Association of South East Asian Nations – Brunei, Cambodja, Indonèsia, Laos, Malàisia, Myanmar, Filipines, Singapur, Tailàndia, Vietman.

³ Mercado Común del Sur - Argentina, Brasil, Paraguai, Uruguai

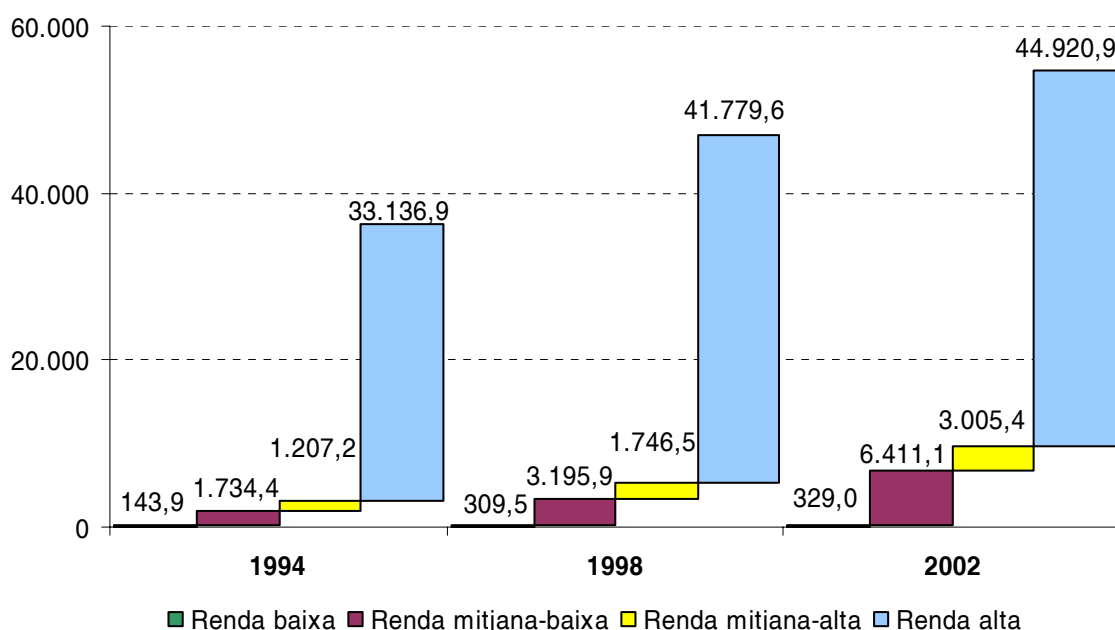
1.3. Per nivell de desenvolupament econòmic

Dels quatre nivells de renda d'acord amb la tipologia emprada pel Banc Mundial⁴, cal dir que les economies de renda alta han mantingut el seu clar liderat el 2002 respecte al 1994. El canvi més significatiu l'han assolit les economies de renda mitja-baixa, amb un substancial increment.

Si bé les economies dels tres nivells inferiors han presentat unes pautes de creixement superior a les del grup de renda alta, aquest no ha estat repartit de forma homogènia i s'ha concentrat en un nombre reduït d'estats.

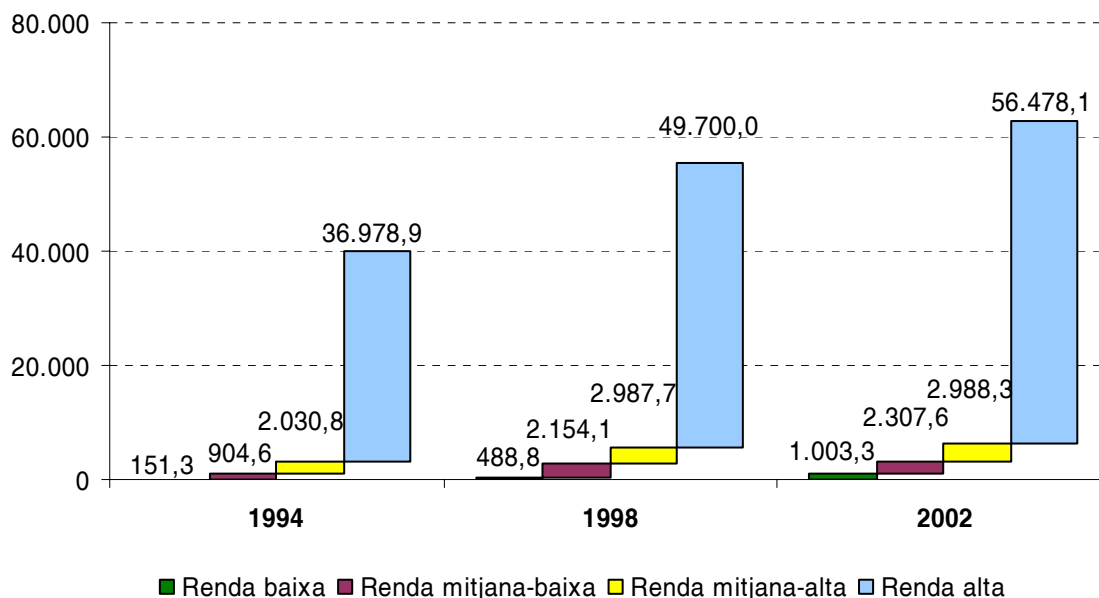
D'altra banda, malgrat que s'han reduït les diferències en termes relatius entre les economies de renda alta i la resta, s'han eixamplat en termes absoluts: 33.000 M\$ contra 3.000 M\$ per al 1994 i 44.000 M\$ contra 9.000 M\$ per al 2002). Caldrà diferenciar, però, el diferent comportament en funció del sector, per la qual cosa remetem a l'anàlisi per categories de béns culturals.

Gràfic 3. Evolució de les exportacions per nivells de desenvolupament econòmic. 1994-2002. En M\$

⁴ El 2002, el Banc Mundial definia 4 categories d'economies estatals segons llur nivell de PNB per càpita. Són estats de renda baixa aquells amb una renda per càpita inferior o igual als 735\$; ho són de renda mitjana-baixa aquelles entre els 736\$ i els 2.935\$; les economies entre els 2.935\$ i els 9.075\$ pertanyen al grup de les de renda mitjana-alta; per últim, aquells estats per sobre dels 9.076M\$ són definits com de renda alta.

Gràfic 4. Evolució de les importacions per nivells de desenvolupament econòmic. 1994-2002. En M\$

Els països rics són importadors nets, i el seu balanç comercial s'ha deteriorat progressivament. Només són exportadors nets en sectors tradicionals (literatura, impresos, i música i arts interpretatives). Els països del grup de renda mitja-baixa han millorat molt la seva situació i han exportat el doble del que importaven, però no de forma massa diversificada. Així, hi va haver una gran concentració en els sectors de les arts visuals i de l'àudiovisual.

D'altra banda, es pot observar una correlació evident entre el tamany i la riquesa dels països i els nivells absoluts d'exportacions. Així, per exemple, el 90% de països de renda baixa tenen un rol marginal en l'exportació de productes culturals, en exportar menys de 10 M\$. L'Índia i Indonèsia són clarament les excepcions a la regla. En el grup dels països amb economies de renda mitja-baixa, al conegut impuls de la Xina també cal esmentar Sud-Àfrica i el Marroc i el paper creixent de Colòmbia, Filipines i la Federació Russa. En el grup d'estats de renda mitja-alta, Mèxic i Hongria van ser els màxims exportadors.

La correlació important abans esmentada per l'exportació és molt més dèbil quan ens referim a les pautes d'importació. Així, el 65% (en lloc del 90% de les

exportacions) dels països de renda baixa importen menys de 10 M\$. L'Índia és amb diferència la major importadora d'aquest grup. En el grup de països de renda mitja-baixa, tot i que la Xina ja importava el 2002 per valor de 3.000 M\$, la mitjana d'aquests estats no superava els 100 M\$. Finalment, és en el grup de renda mitja-alta on es percep una major dispersió i, per tant, sense una tendència causal clara entre el nivell de renda per càpita i la capacitat importadora.

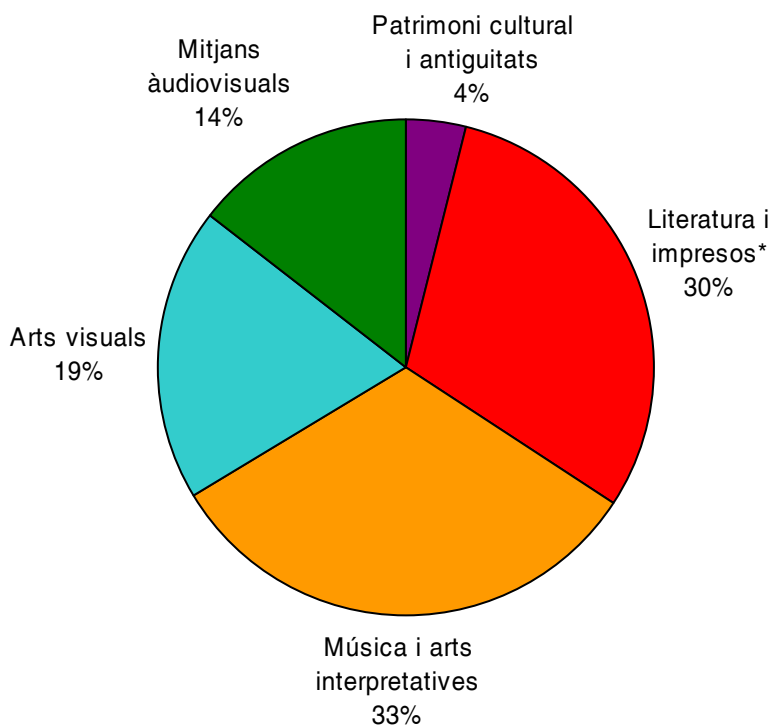
2. ANÀLISI PER CATEGORIES DE BÉNS CULTURALS

Pel que fa als canvis més significatius en el pes relatiu de cadascun dels sectors en el global del comerç cultural –agregat de les exportacions i les importacions–, cal destacar:

- la pèrdua de preeminència dels mitjans impresos,
- la potent entrada dels mitjans audiovisuals,
- la música i les arts interpretatives, la literatura i impresos i les arts visuals mantenen el liderat.

L'audiovisual, tot i l'espectacular tendència expansiva, ha representat el 2002 el 14% dels béns essencials comercialitzats. Aquest augment es deu principalment al mercat dels videojocs, ja que els productes de la indústria fotogràfica i cinematogràfica presenten un pes relatiu molt menor dins del sector audiovisual.

Gràfic 5. Comerç per categoria de béns culturals (2002)

* Inclou les subcategories de Llibres; Diaris i periòdics; i altres impresos

Abans d'entrar pròpiament en l'anàlisi del comportament de cadascuna de les categories de béns culturals essencials, és interessant fer un cop d'ull a com s'estructura el comerç tenint en compte els nivells de renda.

Pel que fa a les **exportacions**, la gran conclusió és que les economies de renda alta mantenen el seu predomini i el consoliden. Són, però, les economies de renda mitja-baixa les que han presentat un increment major en l'agregat de tots els sectors des de 1995 ençà. Aquest fenomen és especialment identificable en els **mitjans audiovisuals** que el 2002 han constituït l'única categoria per la qual els estats en vies de desenvolupament sumaven més que les exportacions de l'agregat dels estats de renda alta. Tanmateix, a pesar de les majors taxes de creixement de les economies en desenvolupament, les diferències de partida són notables.

Taula 1. Exportacions per categoria i nivells de renda (2002). En M\$

	Patrimoni cultural i antiguitats	Llibres	Diaris i periòdics	Música i arts interpretatives	Arts visuals	Mitjans audiovisuals
Renda baixa	20	48	14	193	32	16
Renda mitja-baixa	16	857	76	444	2.581	2.295
Renda mitja-alta	10	537	214	447	213	1.470
Renda alta	1.762	9.393	4.095	17.425	6.915	3.436
Total	1.807	10.835	4.398	18.510	9.741	7.216

En el camp de les importacions, malgrat un ràpid increment de les economies de renda baixa i mitja, la tendència és menys marcada que no pas en el de les exportacions. Així, es manté la gran distància quant a consumidors de béns culturals entre les economies dels països desenvolupats i la resta de països.

El balanç entre exportacions i importacions fa concloure que per al 2002 tant les economies de baixa com d'alta renda són importadores netes, les de renda mitjana-alta presenten un balanç neutre i són les de renda mitjana-baixa les que presenten un saldo comercial clarament positiu, degut en gran part per l'impacte de l'àudiovisual i les arts visuals.

Taula 2. Importacions per categoria i nivells de renda (2002). En M\$

	Patrimoni cultural i antiguitats	Llibres	Diaris i periòdics	Música i arts interpretatives	Arts visuals	Mitjans audiovisuals
Renda baixa	1	203	26	740	13	7
Renda mitja-baixa	10	844	361	1.626	156	116
Renda mitja-alta	34	1.044	252	1.030	237	237
Renda alta	2.600	9.646	4.035	15.993	12.505	9.325
Total	2.645	11.737	4.674	19.389	12.911	9.685

2.1. Patrimoni cultural i antiguitats

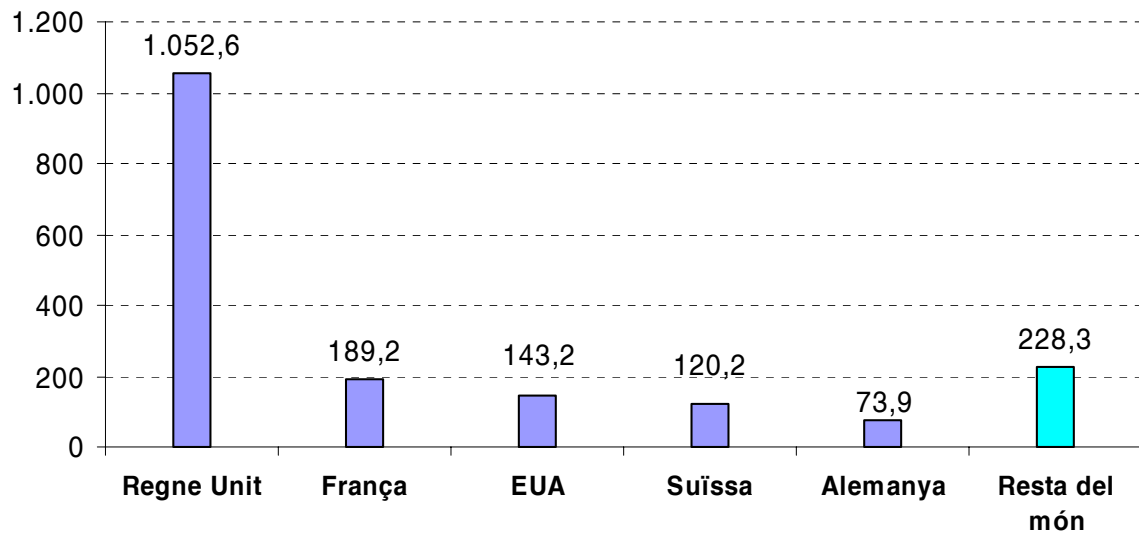
Aquesta categoria comprèn

- col·leccions i peces de col·leccionista
- antiguitats de més de 100 anys.

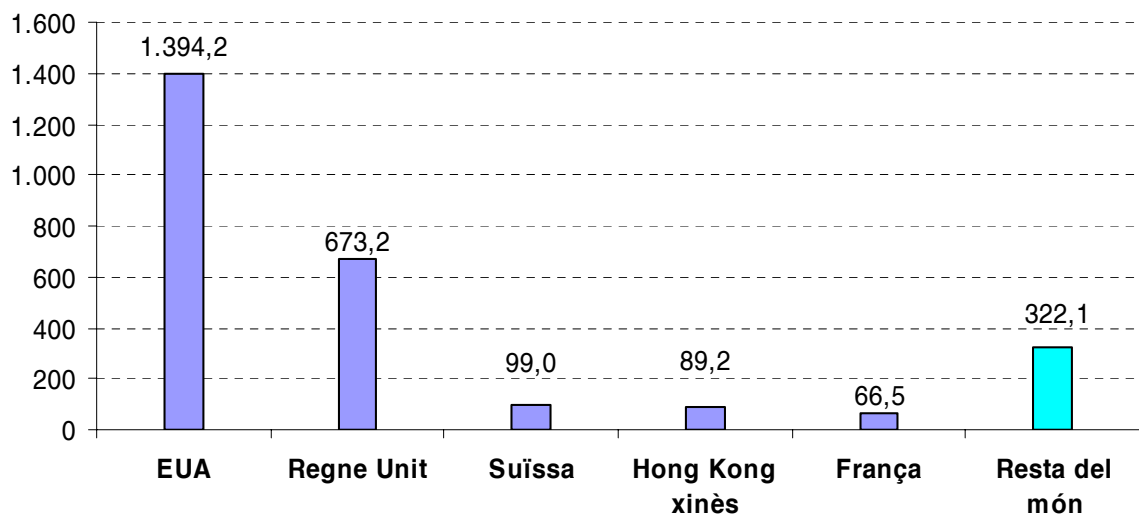
És possible que, per qüestions estadístiques, aquests dos epígrafs no representin de forma completa la categoria, la qual cosa podria explicar la poca rellevància en termes relatius en el global de comerç mundial. El 2002 han representat una quota del 3,8%, una proporció que s'ha mantingut força estable des de 1994.

Des d'una **anàlisi per països**, el 2002, el Regne Unit originava el 58% de les exportacions, xifra que dóna una idea de la forta concentració en aquesta categoria. Cal també destacar l'entrada de Zimbabwe al novè lloc, si bé amb només l'1% dels intercanvis. Quant a les importacions, els EUA dominen (52,7%) i, juntament amb el Regne Unit, sumen el 78,2% del global de les compres.

Gràfic 8. Patrimoni cultural i antiguitats. Principals exportadors. 2002. En M\$

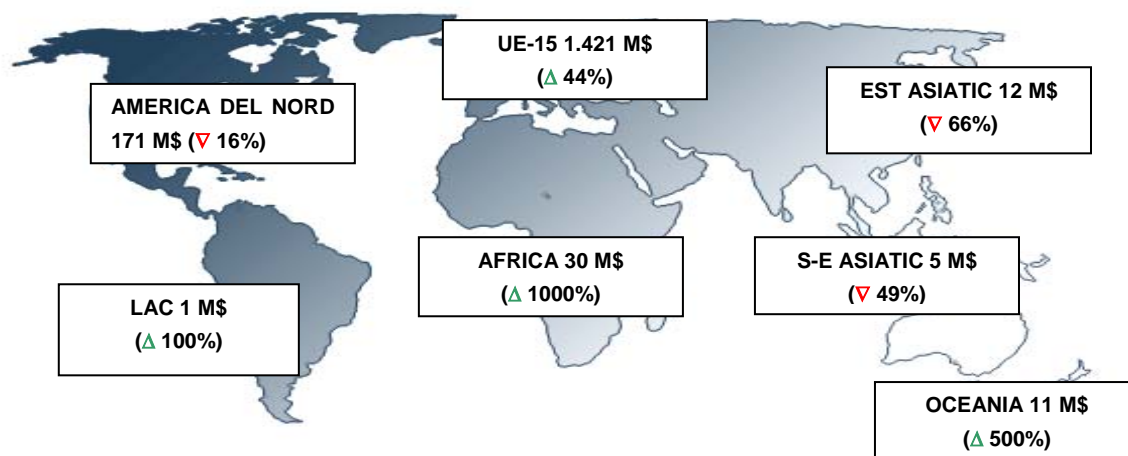

Gràfic 9. Patrimoni cultural i antiguitats. Principals importadors. 2002. En M\$

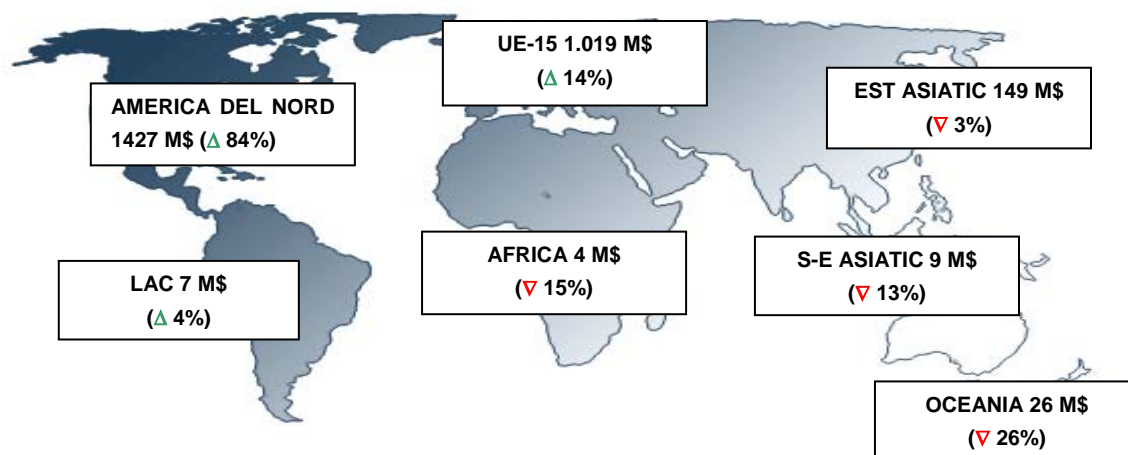

Des d'una **anàlisi per regions**, Europa comprèn pràcticament un 87% de les exportacions i el 38,5% de les importacions. Amèrica del Nord, per la seva banda, ha encapçalat amb un 54% el global de les importacions.

Mapa 3. Patrimoni cultural i antiguitats. Volum de les exportacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

Mapa 4. Patrimoni cultural i antiguitats. Volum de les importacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

2.2. Literatura i impresos

Dins d'aquest grup hi trobem

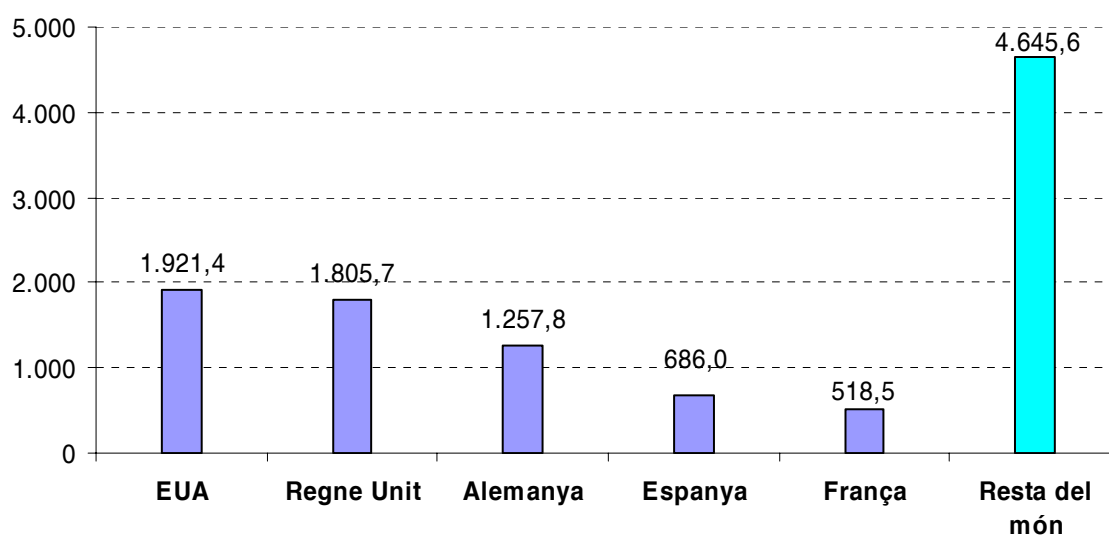
- llibres,
- diaris i publicacions periòdiques
- altres materials impresos (calendars, postals, mapes...).

Representa el 30,8% del total, del qual el 19,1% pertany als llibres.

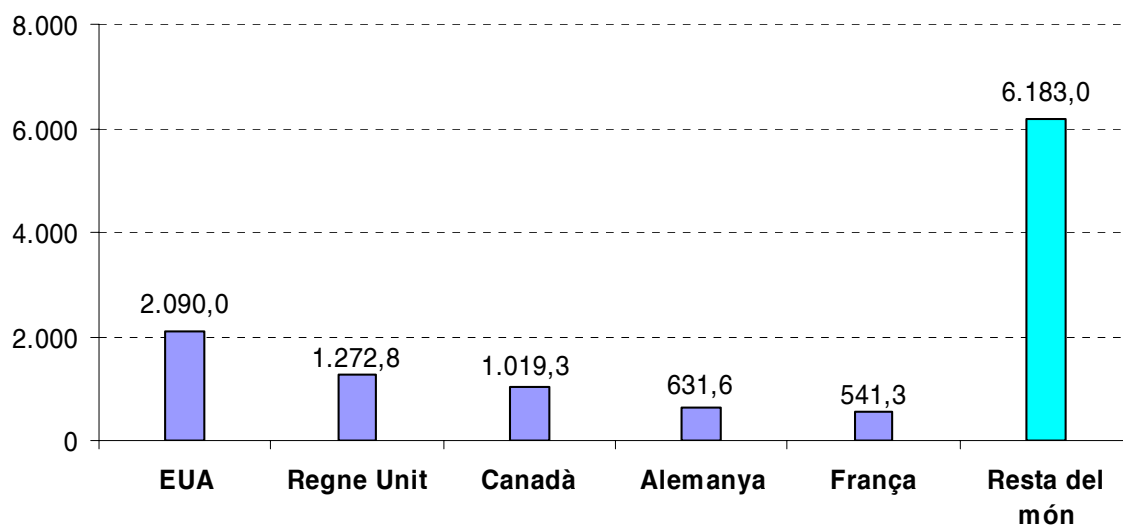
Destaca la important baixada dels diaris i altres publicacions causada per l'adveniment de nous mitjans i **l'impacte de la tecnologia digital i Internet**.

Des d'una **anàlisi per països**, els 5 principals exportadors del subsector dels llibres junts sumaven, el 2002, el 57% del global. Cal destacar l'alta taxa de creixement de països tradicionalment poc exportadors com Malàisia, La Xina, Txèquia i Polònia. Els 5 principals importadors sumaven el 47,3% del total, un cop més amb els EUA al capdavant.

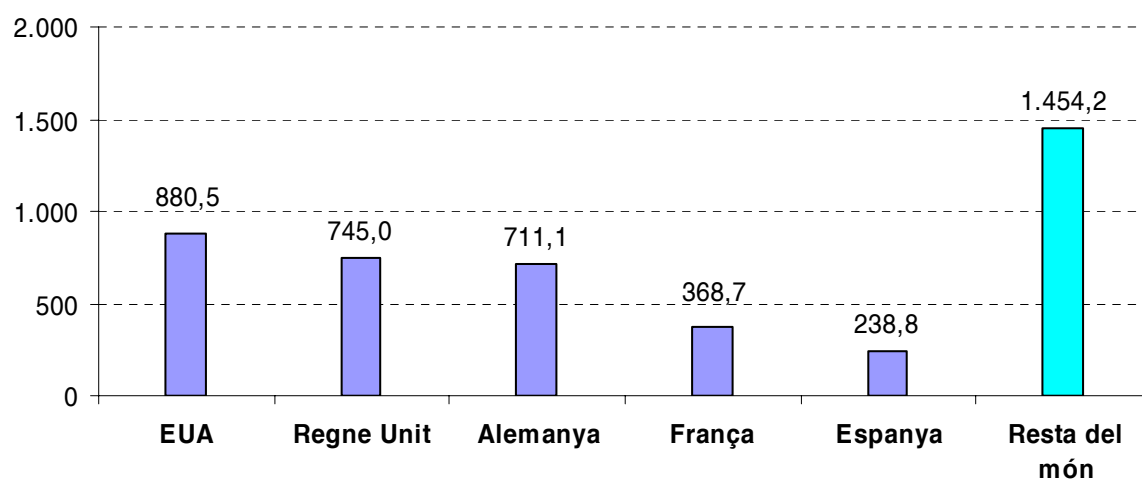
Gràfic 10. Llibres. Principals exportadors. 2002. En M\$

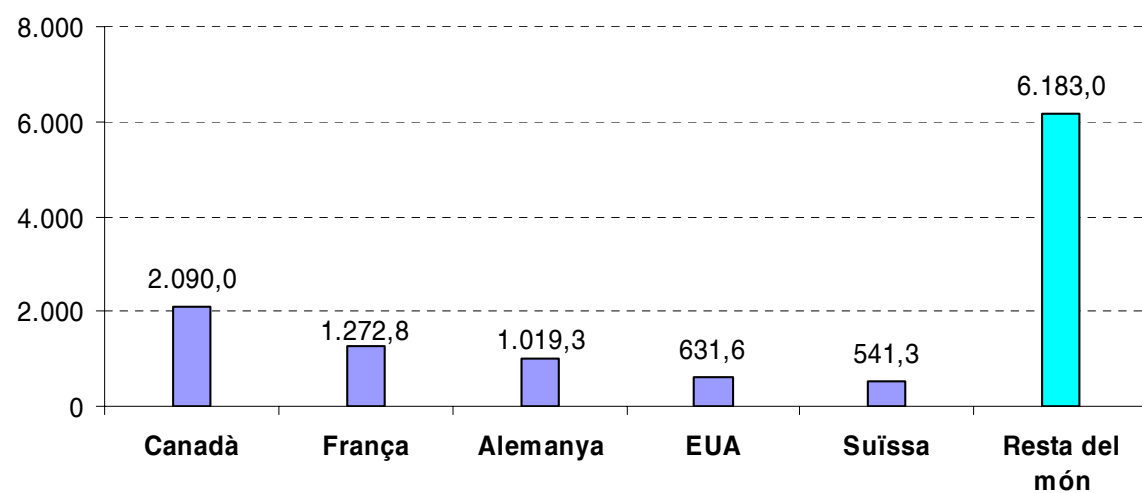
Gràfic 11. Llibres. Principals importadors. 2002. En M\$

Gràfic 12. Diaris i periòdics. Principals exportadors. 2002. En M\$

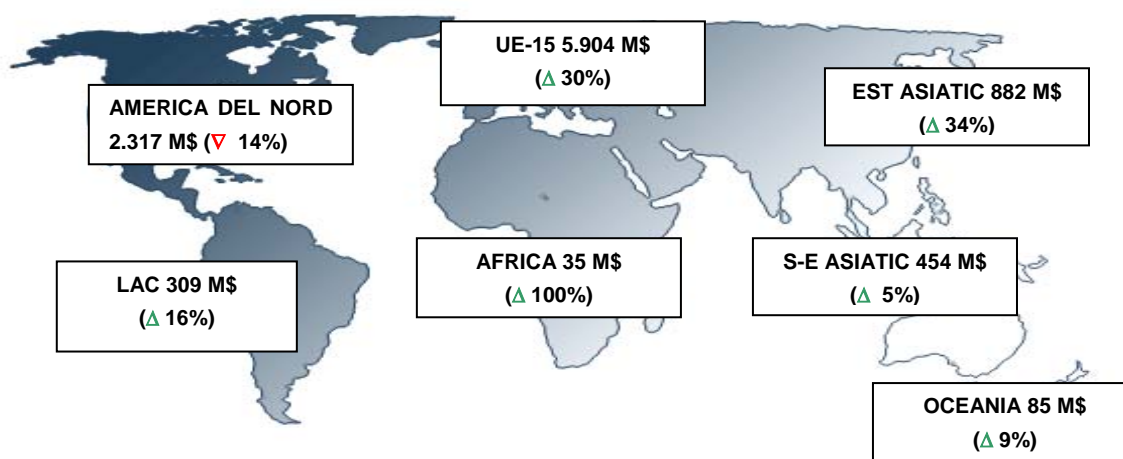

Gràfic 13. Diaris i periòdics. Principals importadors. 2002. En M\$

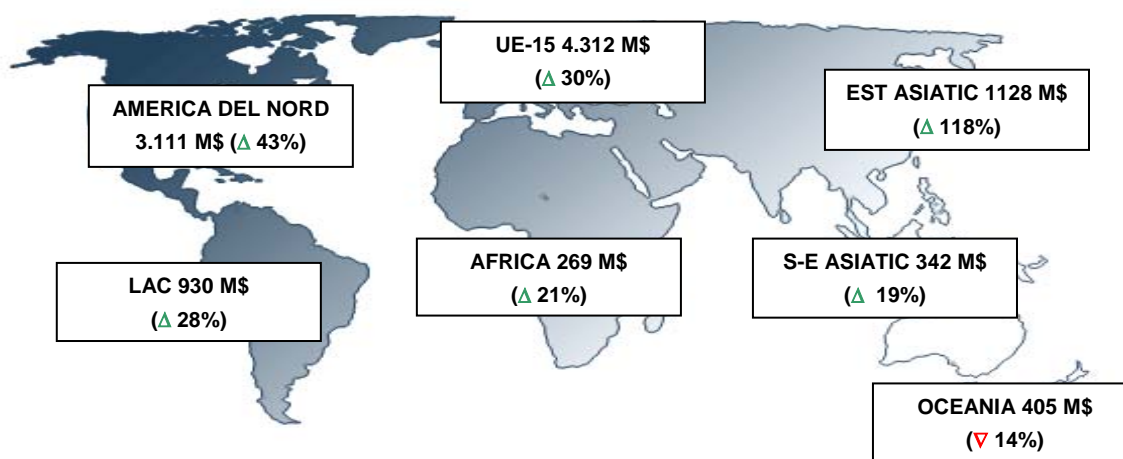

Des d'una **anàlisi per regions**, Europa domina més de la meitat dels mercats tant en exportacions com en importacions per a les 3 subcategories (llibres; diaris i periòdics; i altres impressions). Amèrica del Nord era la segona gran regió exportadora i importadora. Àsia romanía encara allunyada de les dues regions citades.

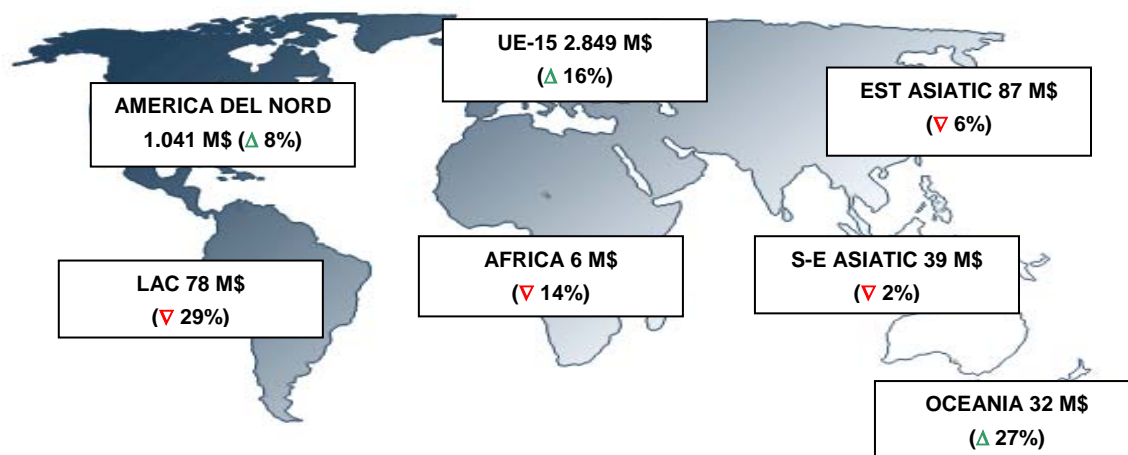
Mapa 5. Llibres. Volum de les exportacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

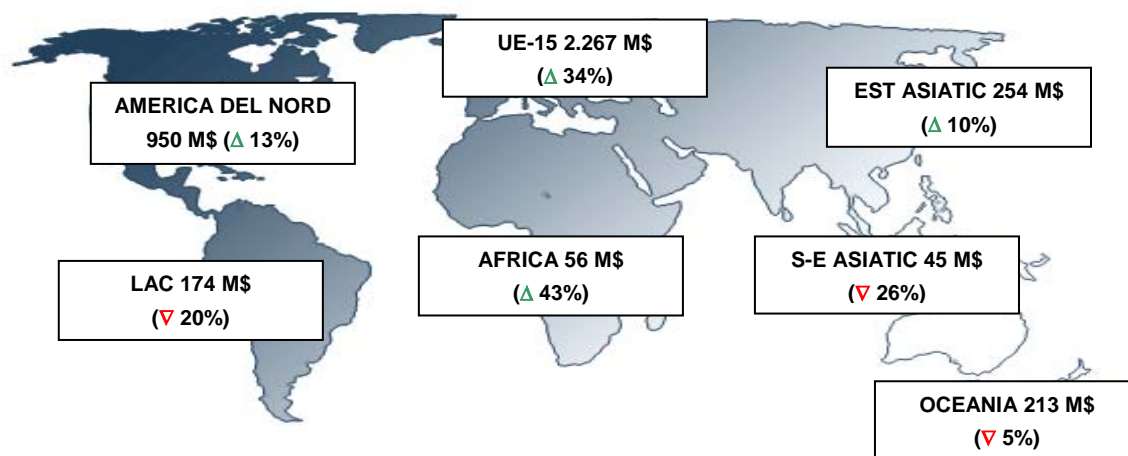
Mapa 6. Llibres. Volum de les importacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

Mapa 7. Diaris i periòdics. Volum de les exportacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

Mapa 8. Diaris i periòdics. Volum de les importacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

2.3. Música i arts interpretatives

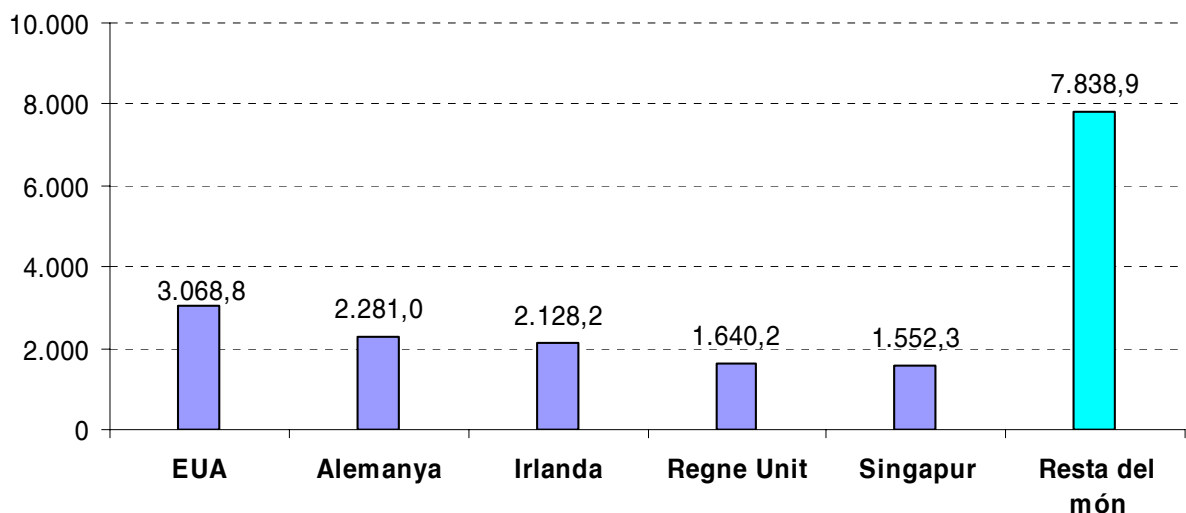
S'hi inclouen

- gravacions de gramòfon,
- cintes magnètiques enregistrades,
- discos per a la lectura làser i
- altre material enregistrat.

El sector manté l'estabilitat i és la principal categoria amb el 32% del global del comerç cultural. Només ha reduït la seva quota en el global mundial en un 1% des de 1994.

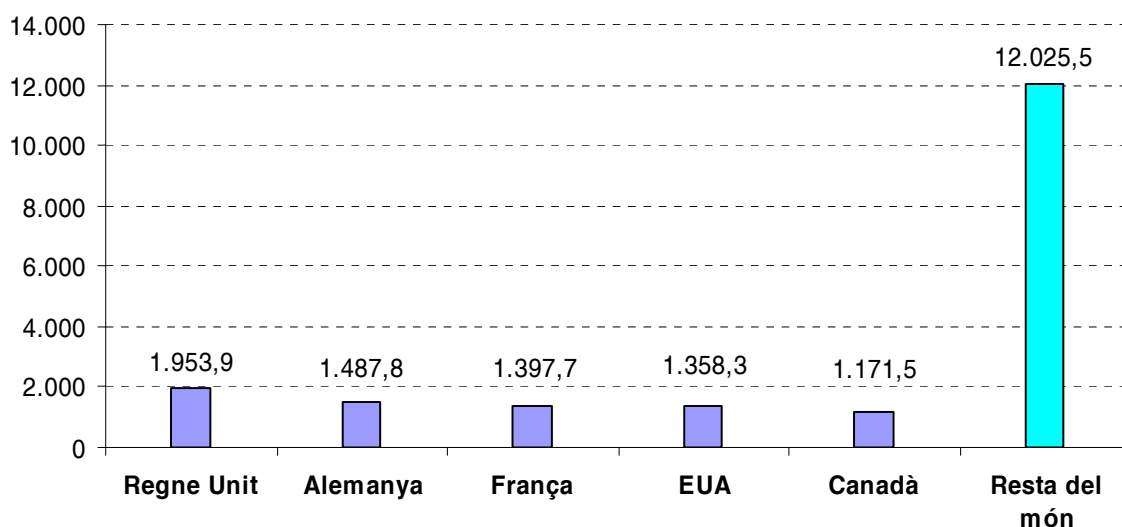
L'anàlisi per països demostra que els tres principals exportadors (Alemanya, Irlanda i els EUA) cobreixen el 40,4% dels intercanvis. Els 5 principals importadors, amb Canadà al capdavant, concentraven una proporció semblant del global (38%). L'avantatjada posició d'Irlanda als rànquings d'exportadors és deguda principalment a la presència de nombroses multinacionals especialitzades en programari i altra tecnologia de la informació.

Gràfic 14. Música i arts interpretatives. Principals exportadors (2002). En M\$

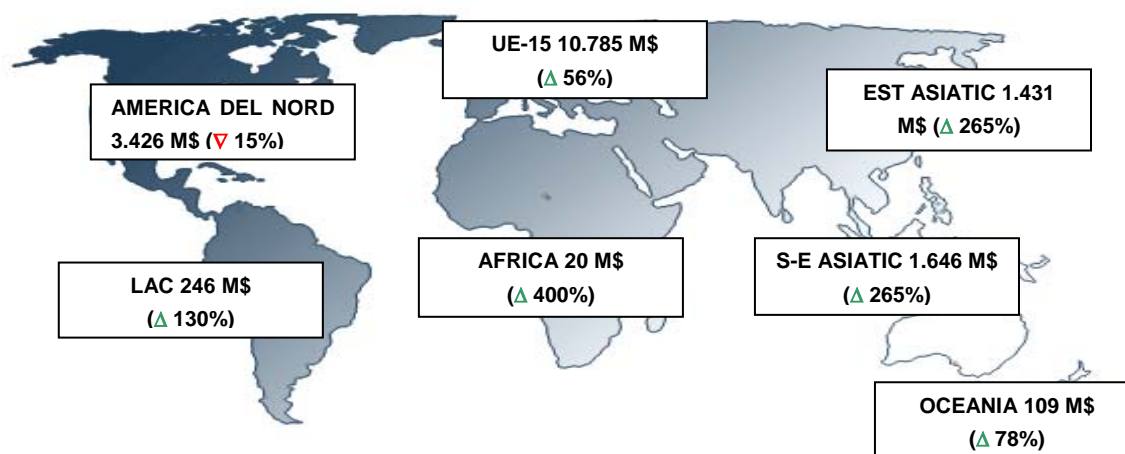

Quadre 15. Música i arts interpretatives. Principals importadors (2002). En M\$

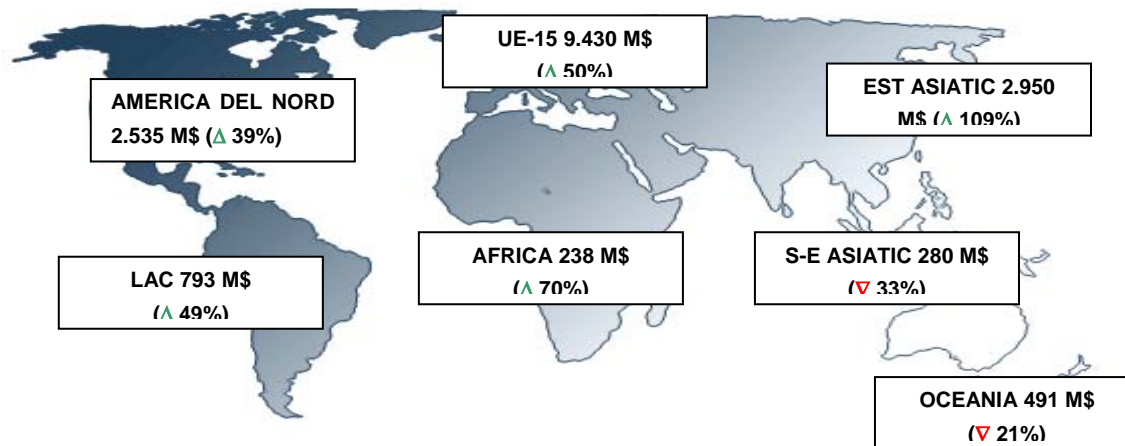

Pel que fa a l'anàlisi per regions, Europa mantenia per al 2002 el predomini ja present el 1994. Així, monopolitzava 3/5 parts dels intercanvis per a aquest sector. Amèrica del Nord i Àsia compartien el segon lloc de les exportacions amb un 18% cadascuna. Àsia, però, presentava unes majors importacions que Nord Amèrica (21,8% contra 13,1%) i va trencar l'equilibri present el 1994.

Mapa 9. Música i arts interpretatives. Volum de les exportacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

Mapa 10. Música i arts interpretatives. Volum de les importacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

2.4. Arts visuals

Dins les arts visuals hi trobem comptabilitzats

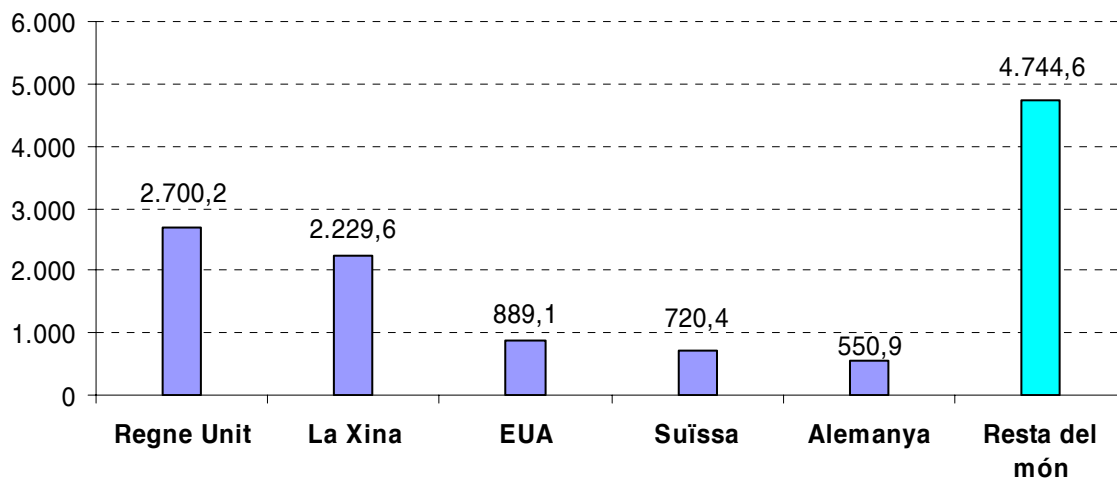
- pintures en distints suports,
- gravats,
- impressions i litografies,
- escultures originals,
- estàtues i altres ornaments.

Representen el 20,4% del total del comerç de béns culturals, la tercera categoria després de la música i arts interpretatives i els mitjans impresos. Cal esmentar la dificultat en la comparació internacional per culpa de les regulacions restrictives a les exportacions i la poca claredat en la seva definició. El ritme de creixement, tot i que menor que l'àudiovisual, ha seguit sent remarcable.

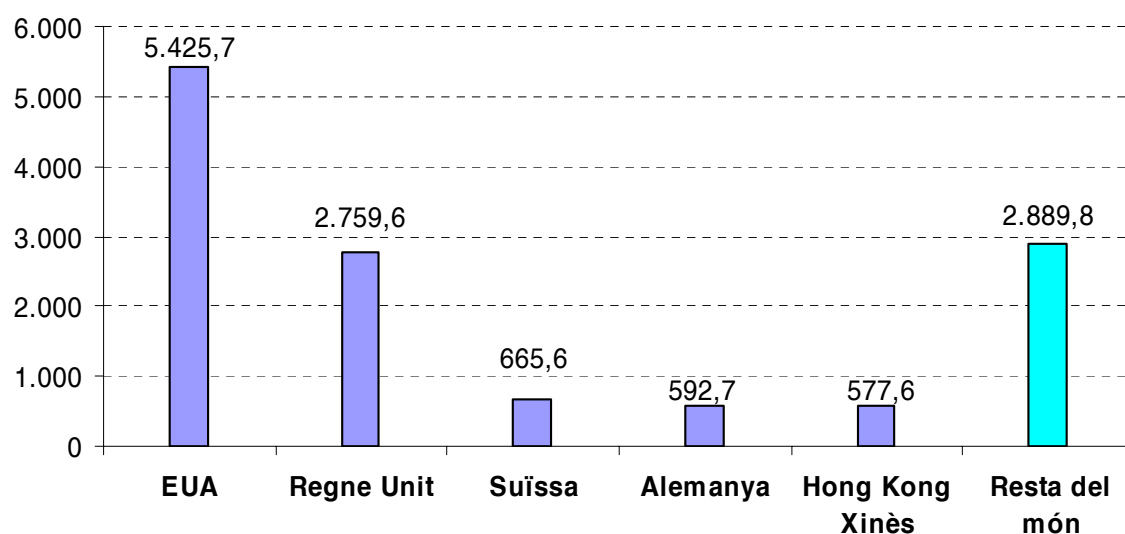
Respecte a l'**anàlisi per països**, els 5 majors exportadors tenien un domini mercat del 59,9% el 2002. La **Xina** és ja la segona màxima exportadora (2.230 M\$) i amenaça el predomini del Regne Unit (2.700 M\$). Destaquen dins dels primers 20, el Marroc, Indonèsia i Filipines, per bé que amb una quota de mercat molt discreta. Cal posar de relleu, d'altra banda, el paper preeminent de **Londres**, com a centre mundial d'arts i antiquaris, que explica el predomini del Regne Unit.

Els mateixos estats amb l'excepció de La Xina van ser els principals importadors per al mateix any.

Gràfic 16. Arts visuals. Principals exportadors (2002). En M\$

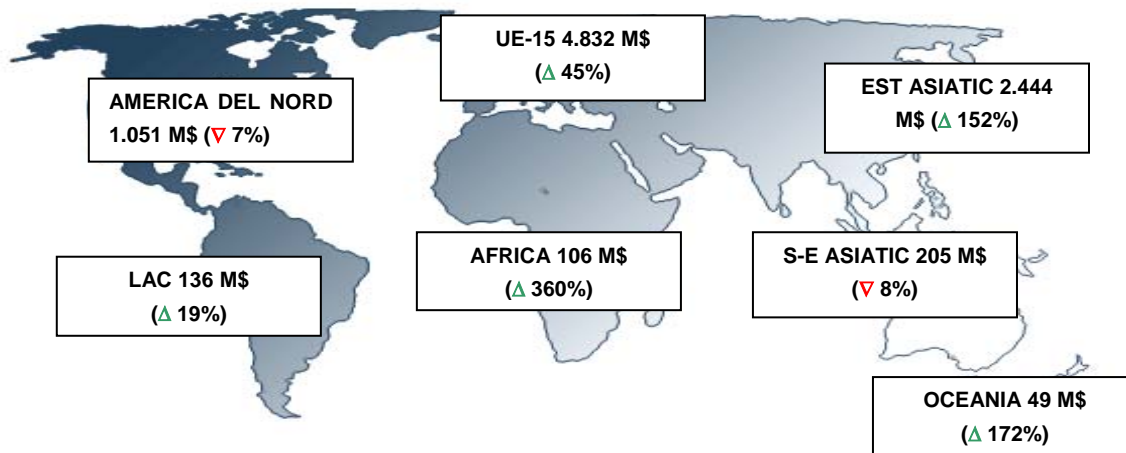

Gràfic 17. Arts visuals. Principals importadors (2002). En M\$

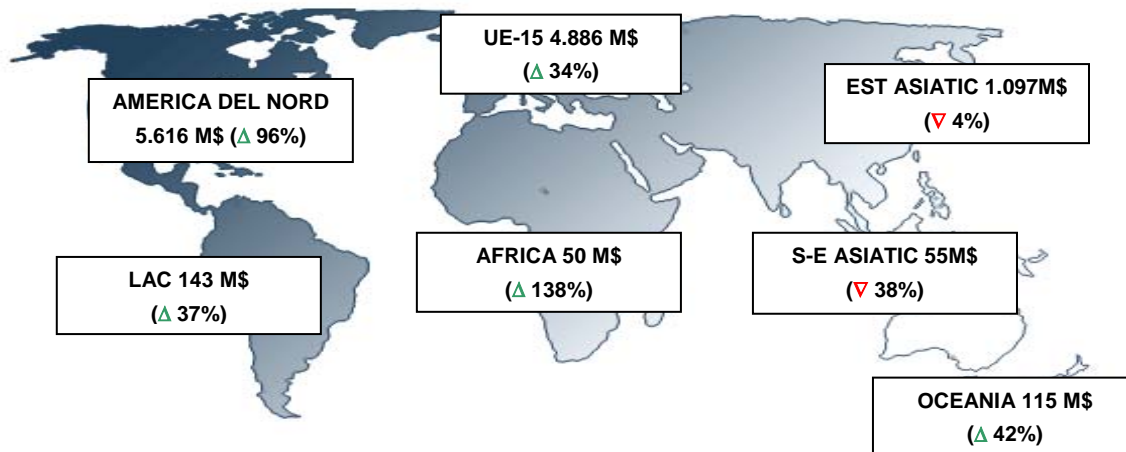

Pel que fa a l'anàlisi per regions, El 2002, Europa es presentava com la regió més exportadora amb el 58,3%, dels quals un 49,6% corresponien a la UE-15. Amb tot, **Europa ha perdut mercat en favor d'Àsia** (25,1%). Amèrica del Nord es veia relegada al tercer lloc amb el 10,8%. Pel que fa a les importacions, es visualitzen dos grans mercats: Amèrica del Nord (43,5%) i Europa (44,4%).

Mapa 11. Arts visuals. Volum de les exportacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

Mapa 12. Arts visuals. Volum de les importacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

2.5. Mitjans audiovisuals

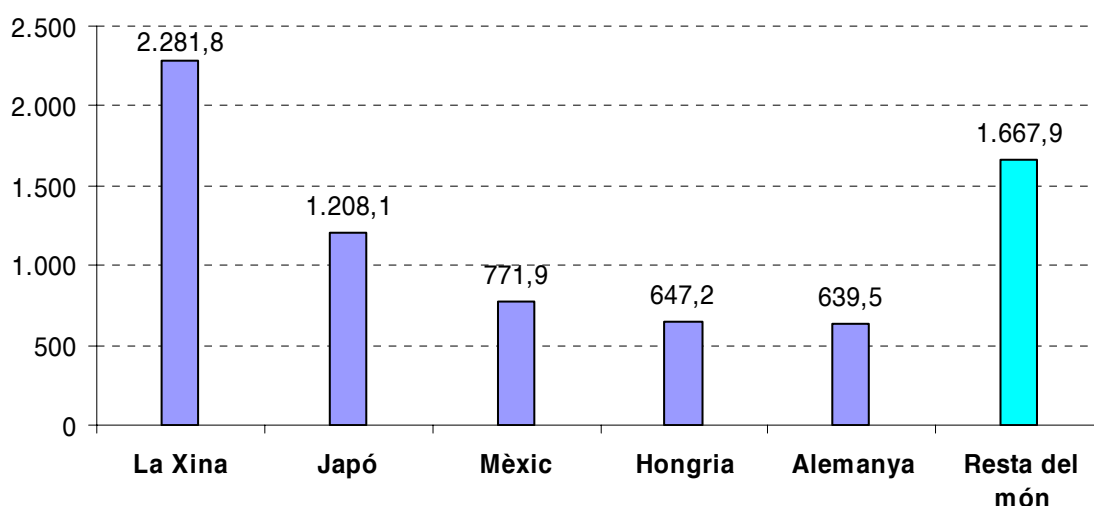
Als tradicionals components de la indústria fotogràfica i cinematogràfica com:

- plats i pel·lícules de fotografia
- pel·lícules de cinema sense incorporació de banda sonora,
- els videojocs usats amb receptor de televisió.

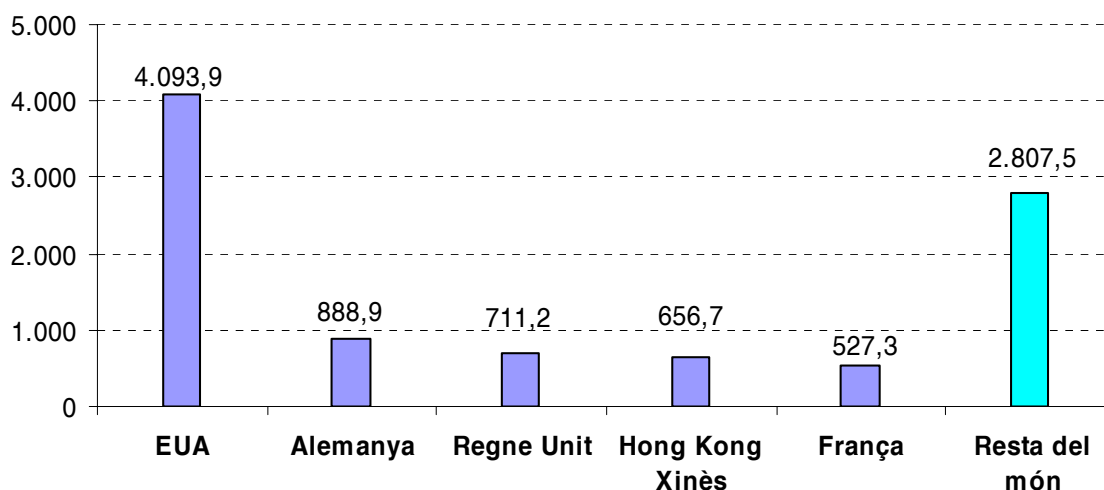
Aquest sector ha representat el 2002 el 14,3% del comerç mundial en béns culturals, i **s'han doblat els fluxos comercials des de 1994**. Els videojocs, principals responsables d'aquesta evolució, han representat el 2002 el 88% dels mitjans audiovisuals, respecte el 80% que representaven el 1994.

L'**anàlisi per països** mostra que la Xina ha dominat, el 2002, 1/3 de les exportacions, el doble que el Japó. Mèxic, i sobretot Hongria, que ha doblat les vendes respecte el 1994, completaven els primers llocs. Els principals importadors eren els EUA, que aglutinaven fins al 42,3% de les compres en aquest sector.

Gràfic 18. Mitjans audiovisuals. Principals exportadors (2002). En M\$

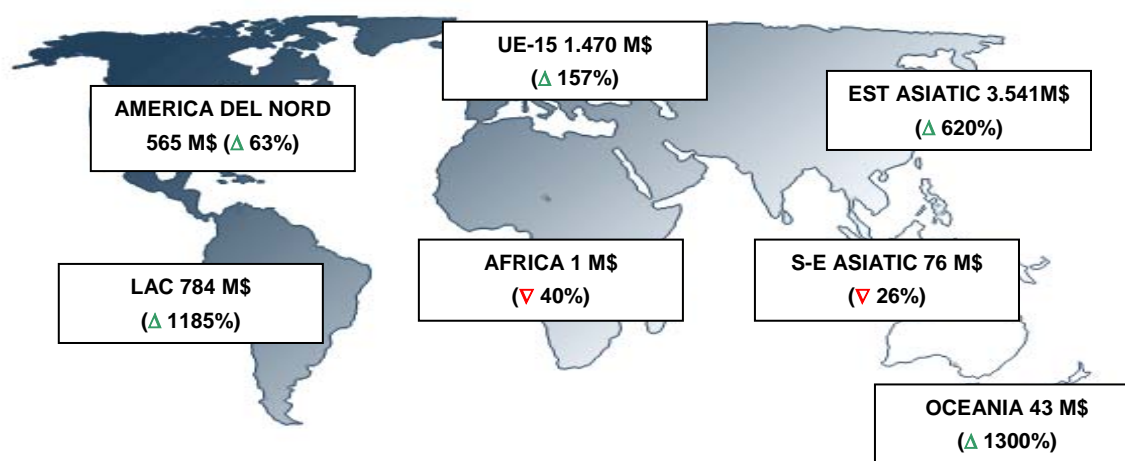

Gràfic 19. Mitjans audiovisuals. Principals importadors (2002). En M\$

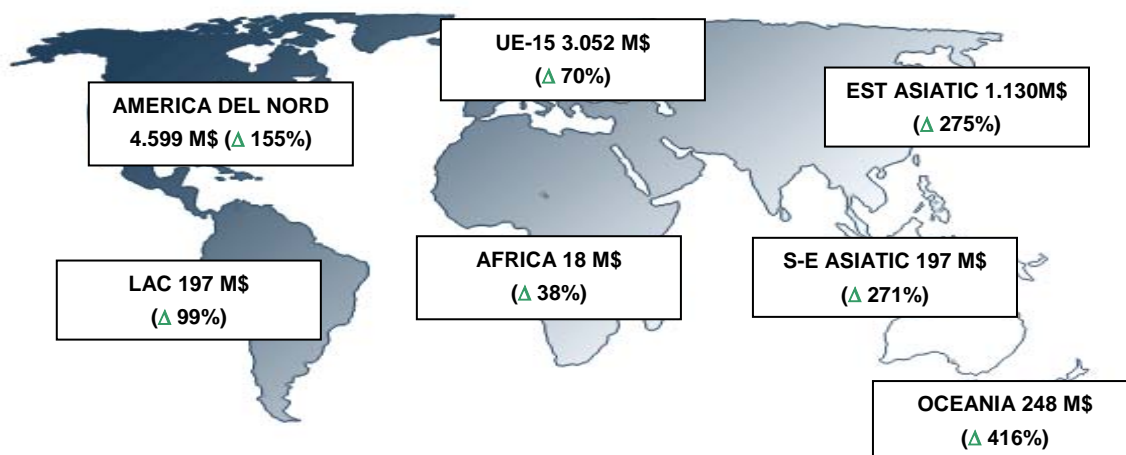

Pel que fa a l'anàlisi per regions, els exportadors tradicionals com EU-15 i els EUA van reduir les seves quotes de mercat fins al 20,4% i el 7,8%, respectivament. **L'est asiàtic ha tingut el 49'1%** de la quota el 2002. Cal destacar igualment el pes d'Hongria, que explica la puixança del creixement de la resta d'Europa. En les importacions, Amèrica del Nord mantenia el seu predomini (47,5%) mentre que Àsia augmentava sensiblement del 10,8% al 14,3%.

Mapa 13. Mitjans audiovisuals. Volum de les exportacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

Mapa 14. Mitjans audiovisuals. Volum de les importacions en M\$ (2002) i variació 1994/2002 (en %), per regions.

Com apunt final del sector audiovisual, cal dir que si féssim un **anàlisi excloent els videojocs** i, per tant, només considerant, els components cinematogràfics i fotogràfics, el resultat seria del tot diferent. En aquest sentit, la **Xina** ja no seria la principal exportadora i, en canvi, l'**Índia** ocuparia un lloc capdavanter conjuntament amb les grans economies desenvolupades. Això s'explica perquè l'Índia és una gran productora en el camp cinematogràfic, amb més de 700 pel·lícules l'any, en relació a les 400 als EUA, per exemple. En aquest mateix supòsit, la quota de l'est asiàtic sobre el total passaria del 50% al 30%.

3. ANÀLISI DE CASOS

Aquest capítol pretén donar les grans coordenades de la posició que a nivell del comerç de béns culturals presenten 3 grans blocs comercials com són els EUA, la Unió Europea (el 2002, encara UE-15) i la Xina. La breu anàlisi posarà de relleu que els actors tradicionals (EUA, UE-15) continuen mantenint un rol clarament dominant en la majoria de categories de béns culturals, però també mostra com la Xina amenaça de trencar el *status quo* de manera progressiva.

3.1. La irrupció de la Xina

La Xina va començar a tenir un rol important en el comerç internacional a partir dels anys 90's. Des de mitjans d'aquella dècada, la seva balança comercial va començar a ser positiva. També va ser el cas dels béns culturals.

Des del punt de vista de les **exportacions**, els principals compradors dels productes xinesos són en l'actualitat les economies de nivell de renda alta:

- Els EUA són els principals destinataris de les exportacions amb un 34,7%.
- La part del Hong Kong xinès
- Altres economies avançades com Holanda i el Japó completen la distribució.

Quant a les **importacions** xineses, aquestes presenten una major diversificació respecte als anys anteriors. Així, els 4 majors importadors han passat de representar el 84% (1994) al 60% (2003). Els EUA (22,2%) i Alemanya (14,7%) són els principals països que venen a la Xina.

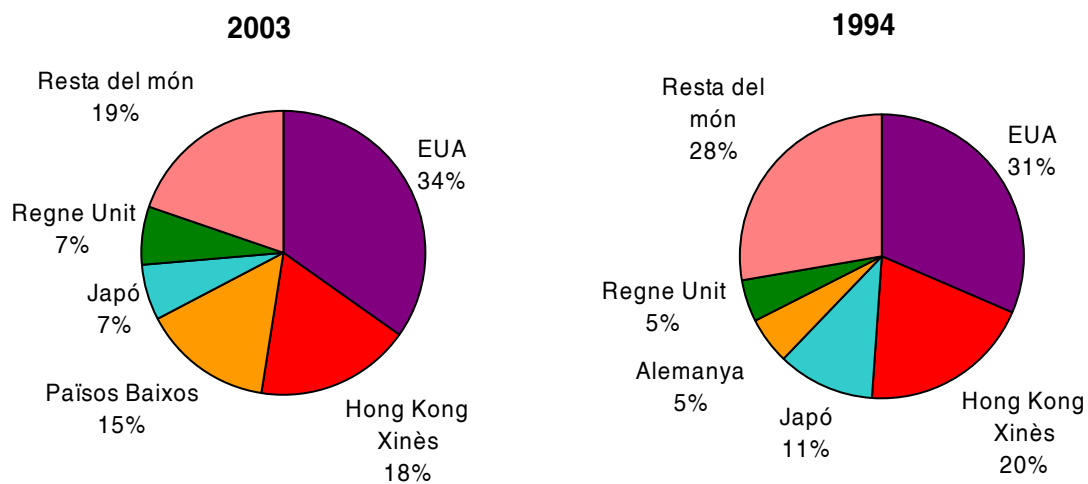
Per a les dades de 1980⁵, la Xina ni tan sols ocupava una posició entre els 15 majors exportadors mundials de béns culturals. La situació millorava el 1990 amb una quota de mercat del 3,7% i la vuitena posició al rànking mundial.

Finalment, per sectors, La Xina tenia una posició molt notable en els sectors de les arts visuals (18,8% de les exportacions) i sobretot en els mitjans visuals, on té una clara posició de liderat i origina quasi un terç de les vendes.

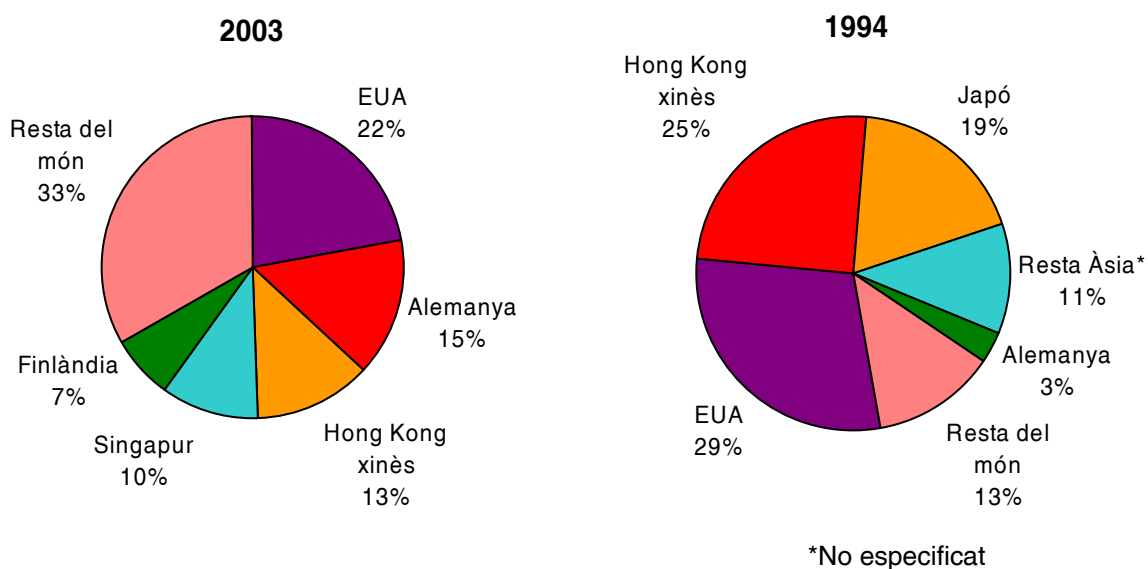
---

⁵ Segons les dades d'UNESCO 1, que presenten una classificació sensiblement diferent a les utilitzades de 1994 al 2003, tal com s'especifica a la part 6 d'aquest informe.

Gràfic 20. La Xina. Destí de les exportacions. 2003 i 1994. En %

Gràfic 21. La Xina. Origen de les importacions. 2003 i 1994. En %

3.2. La solidesa dels EUA

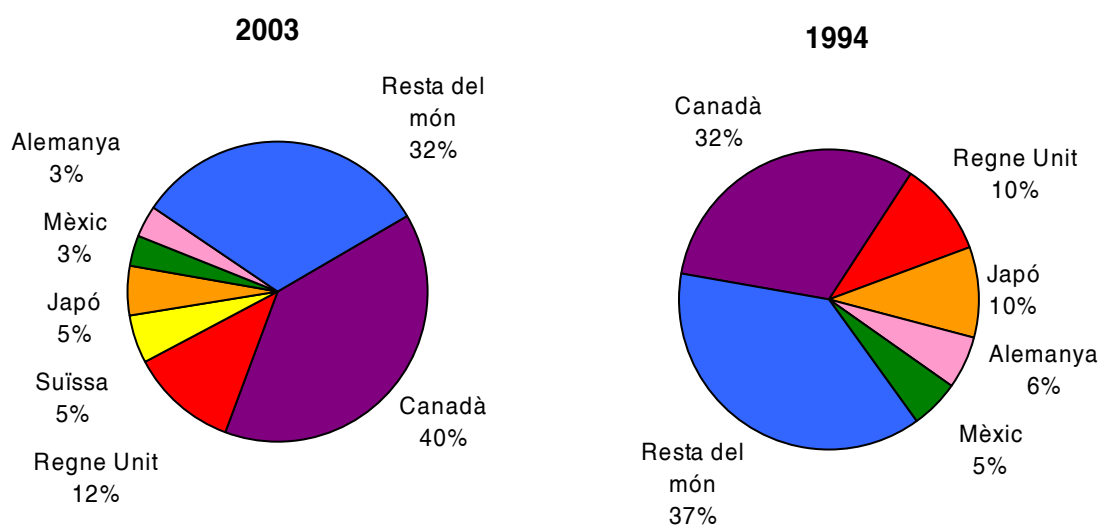
El 2003, els EUA han estat importadors nets de béns culturals. A nivell mundial han estat el principal importador (15.000 M\$) i el segon màxim exportador (7.600 M\$). Aquesta posició ordinal en ambdues classificacions s'ha mantingut estable des de la dècada dels 80s.

El principal destí de les **exportacions** americanes són els estats de renda alta. De fet, més d'un terç van anar el 2003 cap al Canadà, i Mèxic en fou el cinquè destinatari, ambdós estats beneficiats per les millors condicions en virtut del tractat NAFTA.

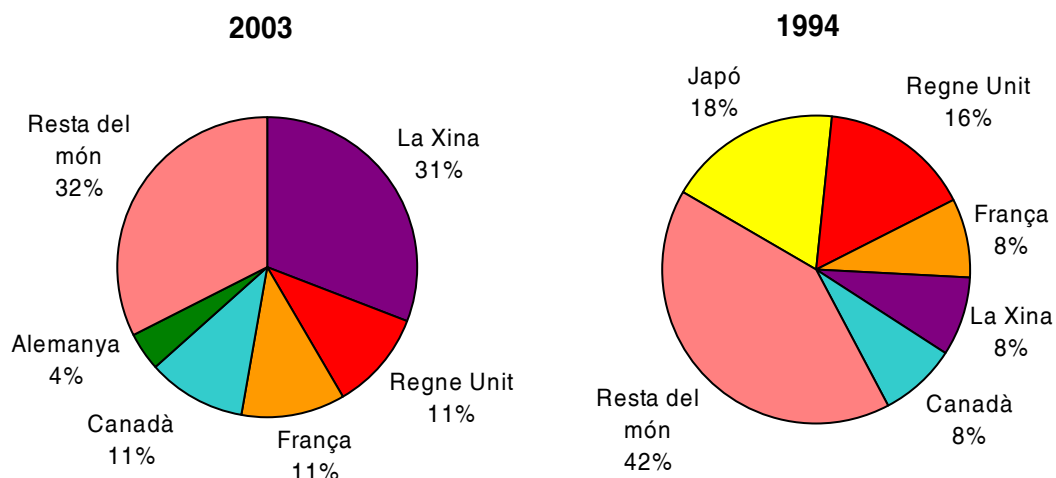
Pel que fa a l'origen de les **importacions**, el 2003 era la Xina qui ocupava el primer lloc seguida d'altres economies dels països més desenvolupats. Cal destacar el desplaçament i caiguda molt rellevant de la posició del **Japó**, líder encara el 1994. La Xina ha passat en menys d'una dècada del 8% al 30,8% del total d'importacions americanes.

Per últim, pel que fa als diferents sectors, els EUA són l'estat que més exporta en les categories de literatura i impresos i en música i arts interpretatives. És en el sector audiovisual en què els EUA presenten una menor penetració de mercat. En les importacions, en canvi, el domini és absolut, amb l'única excepció de la música i les arts interpretatives, per darrere del Regne Unit, Alemanya i França.

Gràfic 22. EUA. Destí de les exportacions. 2003 i 1994. En %

Gràfic 23. EUA. Origen de les importacions. 2003 i 1994. En %

3.3. La importància de la UE-15 com a actor agregat

Allò enunciat amb anterioritat respecte La Xina i, notablement, per als EUA quant a les respectives posicions en els rànquings mundials, varia de forma sensible quan computem els estats de la UE-15 de manera agregada.

La UE-15 ocupava el 2002 una posició clara de liderat pel que fa al global de les **exportacions**, amb el 51,8% de tots els estats objecte d'estudi, des d'un 54,3% el 1994⁶. En l'àmbit de les importacions també es produeix una davallada lleu i passa del 43,1% al 40,6%.

En comptabilitzar la UE-15 com a un actor més provoca que aquest tingui un domini total en tots els sectors, excepte en els mitjans audiovisuals. A la resta, la seva quota representa pel cap baix la meitat del mercat, amb puntes paradigmàtiques com el **patrimoni cultural i les antiguitats** (78,6%) o el subsector dels **diaris i periòdics** (64,8%).

Quan passem a tractar les importacions, el panorama canvia sensiblement ja que la UE-15 i els EUA es reparteixen els sectors culturals on exercir el domini dels intercanvis. Així, els EUA són els principals importadors d'antiguitats, d'arts visuals i dels mitjans audiovisuals, mentre que la UE-15 domina les categories de la literatura i els impresos i el de la música i arts interpretatives.

⁶ Cal tenir present que, comparada amb altres regions, les dades de la UE-15 poden estar sobrevalorades ja que molts enviaments es comptabilitzen com a internacionals quan en realitat es fan entre estats membres de la Unió i, per tant, tenen lloc en un mateix mercat.

Quadre 1. Comparativa d'exportacions entre La Xina, EUA i UE-15 per categories (2002)

CATEGORIA	EUA		Xina		UE-15	
	M\$	%	M\$	%	M\$	%
Patrimoni cultural i antiguitats	143,2	7,9	2,4	0,1	1.421,4	78,6
Literatura i impresos: <i>Llibres</i>	1.921,4	17,7	409,1	3,8	5.904,2	54,5
Literatura i impresos: <i>Diaris i periòdics</i>	880,5	20,0	4,6	0,1	2.849,3	64,8
Música i arts interpretatives	3.068,8	16,6	254,9	1,4	10.785,1	58,3
Arts visuals	889,1	7,5	2.229,6	18,8	4.831,8	49,6
Mitjans audiovisuals	344,8	4,8	2.281,8	31,6	1.469,8	20,4
TOTAL	7.648,5	13,99	5.274,8	9,6	28.301,3	51,8

Quadre 2. Comparativa d'importacions entre La Xina, EUA i UE-15 per categories (2002)

SECTOR	EUA		Xina		UE-15	
	M\$	%	M\$	%	M\$	%
Patrimoni cultural i antiguitats	1.394,2	52,7	0,7	0,0	890,8	33,7
Literatura i impresos: <i>Llibres</i>	2.090,0	17,8	97,2	1,7	4.312,0	36,7
Literatura i impresos: <i>Diaris i periòdics</i>	303,1	6,5	52,7	1,1	2.268,6	48,5
Música i arts interpretatives	1.358,3	7	873,4	4,5	9.430,5	48,6
Arts visuals	5.425,7	42,0	16,1	0,1	4.886,4	37,8
Mitjans audiovisuals	4.093,9	42,3	57,8	0,6	3.052,5	31,5
TOTAL	15.338,5	24,09	1.113,4	1,7	25.837,9	40,6

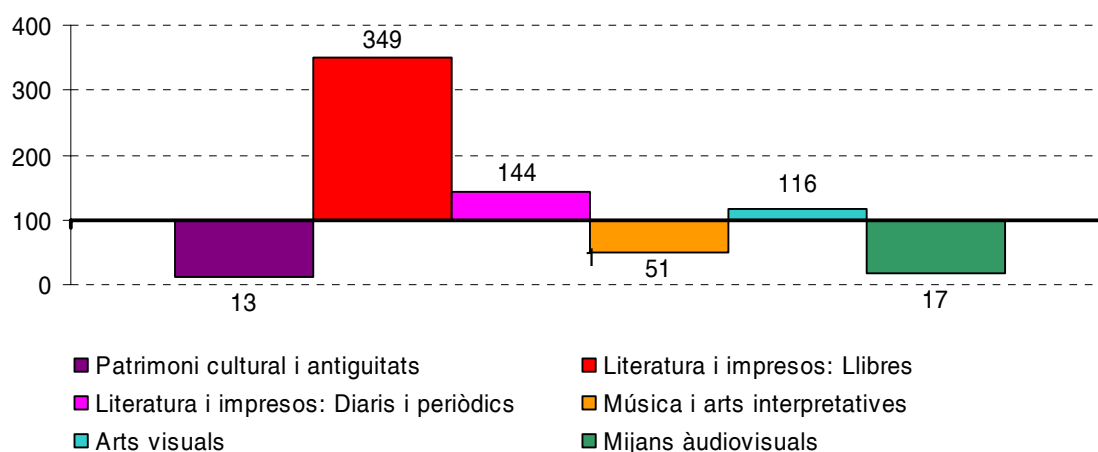
4. ESPANYA EN EL CONTEXT MUNDIAL

Pertoca en aquest capítol abordar breument el rol històric i actual jugat per l'Estat espanyol en el comerç dels béns culturals. Així, la principal característica que cal comentar és el fet que Espanya, amb les dades de què es disposa (UNESCO 1) s'havia caracteritzat del 1980 al 1998 per ser un importador net de béns culturals; en altres termes, havia tingut un balanç comercial negatiu, en importar més del que podia vendre a l'exterior.

Les dades més recents de què es disposa són del 2002 i dibuixen un panorama del tot diferent: a nivell agregat, Espanya ha exportat per un valor total de 1.532 M\$ i ha importat per un total de 1.484 M\$, la qual cosa que representa un **superàvit comercial** del 3,2% sobre el valor de les importacions. Amb tot, més que posar en evidència un canvi de tendència, cal posar l'èmfasi en el signe positiu del balanç comercial ja que la primera podria ser més la conseqüència dels canvis metodològics que no pas d'una autèntica millora dels fluxos comercials.

A banda de les xifres globals, també interessa conèixer el comportament per a cada categoria de béns culturals. En aquest sentit, el volum de les importacions en el subsector dels **llibres** i el dels **diaris i periòdics** permet compensar els dèficits comercials en la resta d'àmbits –tret de les arts visuals–, en els quals Espanya és clarament importadora neta.

Gràfic 24. Balanç comercial⁷ espanyol per sectors culturals (2002)

⁷ El balanç comercial ve definit com les exportacions dividit entre les importacions multiplicat per 100. S'utilitza per comprovar si un estat és exportador net o importador net de béns culturals. Quan el resultat és superior a 100, les exportacions són majors que les importacions per a la categoria en qüestió. Com més s'apropen al 0, major és la dependència envers les importacions.

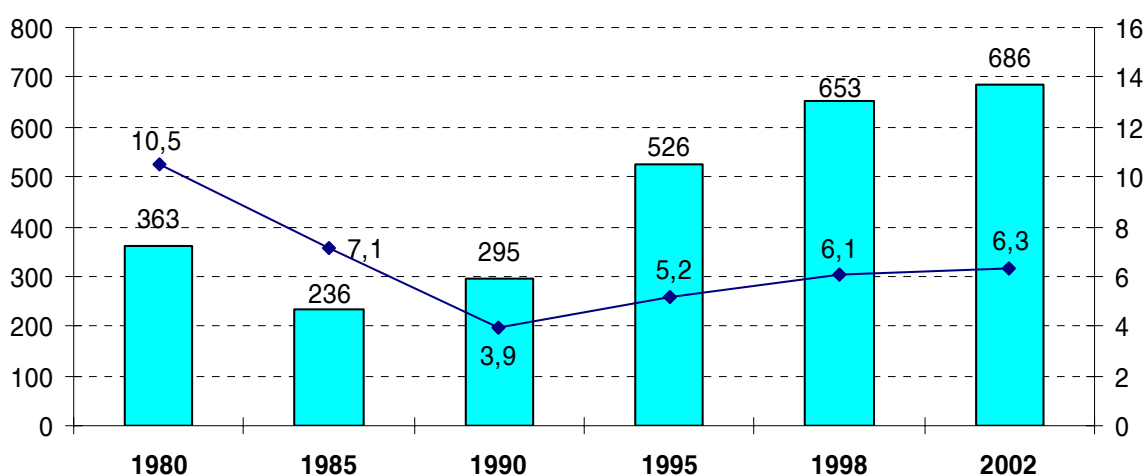
Espanya ha estat històricament una potència mundial en el sector de la literatura i els impresos, de manera especial en el sectors dels llibres, però també en el de les publicacions periòdiques. Aquestes dues subcategories han constituït el 2002, més del **60% del total de les exportacions** espanyoles.

Així, per al subsector dels llibres, per al qual es poden comparar dades homogènies des de 1980 al 2002, Espanya ha mantingut una posició constant en el **quart lloc del rànking d'exportadors**, només per darrere dels EUA, el Regne Unit i Alemanya.

Les xifres absolutes d'exportacions, tot i presentar un sotrac important a mitjans i finals dels 80's, ha consolidat una tendència de creixement des d'aleshores, en un sector clarament estabilitzat, amb xifres d'intercanvis que semblen haver arribat al seu sostre. Pel que fa a la quota que les vendes espanyoles representen en el global mundial, després d'assolir un màxim del 10% el 1980, des del 1998 ençà, ha representat al voltant del 6%, una pauta de comportament que també s'observa en els 3 principals importadors de la subcategoria.

Amèrica Llatina representava un gran mercat als inicis dels anys 80's per als exportadors espanyols en el sector dels llibres. Tant és així que, fins al 68% de les vendes mundials es dirigien cap a economies d'aquella zona. Des d'aleshores fins a principis dels 90's aquest percentatge va disminuir, sobretot degut al col·lapse de les importacions argentines, i a pesar de la recuperació el 1998 (47%), les exportacions ja presentaven una major diversificació.

Gràfic 25. Llibres. Exportacions de llibres (en M\$) i pes relatiu sobre el total mundial (en %)

5. CONCLUSIONS

- **Alta concentració del comerç cultural en un nombre reduït d'estats.**

- **Alta concentració regional.**

Amèrica del Nord i Europa concentren les 3/4 parts dels intercanvis mundials.

- **Domini de les economies riques, tot i l'avenç generalitzat de les economies en desenvolupament en tots els sectors.**

L'emergència d'alguns països en vies de desenvolupament com a proveïdors de productes culturals es limita a un nombre encara limitat d'àrees (àudiovisual de forma paradigmàtica). A més, en termes absoluts, els seus nivells de comerç encara estan molt endarrere de les economies més avançades.

En el camp de les importacions, en canvi, la demanda de béns reals és pràcticament monopolitzada per les economies d'alt nivell de renda.

Finalment, cal precisar que la no presència de països en vies de desenvolupament en els llocs rellevants del mercat internacional pot ser en part deguda a la manca d'informació de sectors clau en aquestes economies (artesanía), al no tractament de fenòmens d'alt impacte en l'actualitat (pirateria àudiovisual) o altres de caire més sociològic com ara unes pautes de consum no necessàriament extrapol·lables (localització, llenguatge, tradició...).

- **Les categories de béns emergents com a via de reducció dels gap entre economies riques si pobres.**

Malgrat que es produeix una taxa de creixement superior de les economies en desenvolupament respecte de les desenvolupades en la pràctica totalitat dels productes, s'observa que el diferencial és molt major en els nous sectors en expansió (àudiovisual, música) que en aquells tradicionals.

- **La Xina substitueix el Japó com a tercer pol exportador, per darrera de la UE-15 i els EUA.**

La Xina erosiona el predomini dels EUA i la UE-15 en el camp de les vendes i és líder destacada en el sector audiovisual. En les importacions, en canvi, els EUA i la UE-15 es reparteixen 3/4 del mercat.

- **Espanya presenta un lleu superàvit comercial.**

Gràcies al sector de la literatura i impresos –i en menor mesura de les arts visuals–, que compensen la resta de sectors, on Espanya és clarament deficitària.

6. METODOLOGIA DE L'INFORME

a) Àmbit dels estudis

Les dades que utilitza UNESCO 2 abasten el 90% del comerç mundial i 160 economies estatals. Això presenta una gran millora respecte als 97 estats coberts per UNESCO 1.

b) Sistemes estadístics emprats

Tant per a UNESCO 1 com UNESCO 2 s'ha utilitzat el *Framework for Cultural Statistics* (FCS) com a base per definir l'estructura i l'abast dels estudis. Data dels anys 80 i tot i ser vàlid encara com a marc de referència, està inspirat en una definició àmplia de cultura. En aquest sentit, l'ús de certes categories amb un contingut cultural qüestionable – esports i jocs – s'ha exclòs de l'estudi UNESCO 2.

Pel que fa als epígrafs utilitzats a l'intern de cada categoria de béns UNESCO 2 utilitza el *Harmonised System* (HS) (versió 1992) en lloc del *Standard International Trade Classification System* (SITC), bàsicament perquè aquest darrer no té en compte evolucions recents com l'emergència de les noves tecnologies. Les dades estan presentades en Dòlars \$ a preus corrents.

c) Definició i classificació de béns culturals

La principal novetat i tema clau a UNESCO 2 és que l'anàlisi s'estructura a partir d'una distinció important entre els béns i serveis “essencials” i els “relacionats”. Els productes estan classificats segons el seu grau estimat de contingut cultural, això és, el missatge o contingut originalment intencionat per un creador o autor. En altres paraules, l'anàlisi distingeix entre productes de contingut i més tradicionals creats per la indústria cultural i aquells que fan possible llur creació, producció i distribució, procedents de la indústria creativa.

Béns essencials serien aquells béns directament relacionats amb el contingut cultural (ex: drets d'autor sobre una cançó). **Béns relacionats** serien aquells vinculats a aquells serveis, equipament i materials de suport que serveixen a la creació, la producció i la distribució dels béns essencials (ex: un CD verge). Tanmateix, la dificultat de monitoritzar amb efectivitat els béns relacionats, fa que l'estudi UNESCO 2 i, de resultes, el present informe, només tingui en compte la quantificació dels béns essencials.

d) Classificació dels grups de béns culturals

El següent quadre comparatiu reflecteix les diferències pel que fa als grups de béns culturals de UNESCO 2 respecte UNESCO 1, amb gran transcendència per la part 2 d'aquest informe.

La separació en béns essencials i relacionats esmentada més amunt afecta de manera sensible la classificació de béns culturals en l'intern de cada categoria:

Quadre 1. Comparativa metodològica dels estudis UNESCO

FCS*	UNESCO 1	UNESCO 2**	Diferències UNESCO 2 vs UNESCO 1
0. PATRIMONI CULTURAL I ANTIGUITATS	Exclòs	0. Patrimoni cultural i antiguitats	N/A
1. LITERATURA I IMPRESOS	1. Literatura i impresos	1. Literatura i impresos	-----
2. MÚSICA	2. Música	2/3. Música i arts interpretatives	No s'inclouen els intruments musicals i altres reproductors de so.
3. ARTS INTERPRETATIVES	Exclòs		Es concentra exclusivament en els mitjans gravats
4. ARTS VISUALS	4. Arts visuals	4. Arts visuals	S'eliminen certs epígrafs d'antiguitats que ara passen integrar-se a Patrimoni cultural i antiguitats
5. CINEMA I FOTOGRAFIA	5. Cinema i fotografia	5/6. Mitjans àudio i audiovisuals (cinema, fotografia i nous mitjans)	Exclou les càmeres i altre hardware
6. RÀDIO I TELEVISIÓ	6. Ràdio i Televisió		Inclou els videojocs i exclou els receptors de TV i ràdio
8. ESPORTS I JOCS	8. Esports i jocs	Exclòs	N/A

- * El Framework for Cultural Statistics de la UNESCO (FCS) defineix 10 categories: 0. Patrimoni cultural i antiguitats; 1, Literatura i impresos; 2. Música; 3, Arts interpretatives; 4, Arts visuals; 5, Cinema i fotografia; 6. Ràdio i Televisió; 7, Activitats Sòcioculturals; 8. Esports i jocs; 9, Natura i medi ambient. Les categories 7 i 9 no apareixen en cap dels dos estudis.
- ** Cal tenir en compte que la classificació de UNESCO 2 només té en compte els béns "essencials", mentre que en UNESCO 1, s'englobaven tot tipus de béns, inclosos els "relacionats" o la part de suport.
- N/A : No aplicable

e) Problemàtiques metodològiques en el terreny dels béns culturals

e') Limitació de les dades disponibles.

- Fonts estadístiques per al comerç de béns. Manca de fiabilitat de les dades. Divergències de comptabilització per estats.
- Denominació en Dòlars \$. Dependència de l'evolució dels nivells de canvi bilateral. Apreciació/depreciació pot provocar distorsions.
- Actius intangibles. La intangibilitat inherent de molts productes culturals provoca una habitual subestimació del valor real dels intercanvis.
- Transaccions entre les corporacions multinacionals i llurs subsidiàries locals. Subestimació del valor de les transaccions reals.
- E-commerce. Se sol produir una subestimació dels intercanvis en el sentit que els mecanismes estadístics no han avançat en paral·lel a les Noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC'S), i Internet en particular.

e'') Limitacions degudes a l'específica naturalesa dels productes culturals.

- Intangibilitat. La reproducció quasi infinita del contingut cultural de certs productes escapa en gran part al control estadístic.
- Royalties i taxes per llicències. És actualment impossible una acurada avaluació del volum que aquest capítol representa.
- Origen del producte. Sovint els criteris de comptabilitat comercial no s'identifiquen amb els culturals pel que fa a l'origen dels béns culturals.

e''') Altres.

- Pirateria. Notablement en el camp audiovisual. És un fet de gran transcendència que no és quantificat en cap dels informes UNESCO.
- Manca d'informació en sectors clau. Notablement en els països en desenvolupament i en el sector dels objectes d'art manuals (artesanía), pot no monitoritzar-se un comerç que, de fet, sí que s'està produint.

Les notes metodològiques citades en relació als dos estudis UNESCO determinen en important mesura el tractament que es pot fer a nivell agregat de les dades d'ambdós estudis, sobretot en allò referent a la seva homogeneïtat.

Tenint en compte, com ja s'ha vist, que la metodologia emprada del 1980 al 1998 és molt diferent que l'emprada del 1994 al 2002/3, s'han utilitzat preferiblement les dades d'UNESCO 2 i incorporar les de UNESCO 1 sempre que això no hagi comportat la desvirtuació de les dades.

Així, per a l'anàlisi dels diferents sectors culturals, s'ha emprat solament l'anàlisi d'UNESCO 2 –amb l'excepció de Literatura i impresos- bàsicament perquè aporta dades més recents, perquè està fonamentada en una classificació més adequada a les TIC'S i a la definició de béns amb ple contingut cultural.

6.1. Les conseqüències del canvi metodològic en la presentació de les dades

Respondre a la pregunta del que entenem per producte cultural, de discernir allò que és cultura del que no ho és, de saber on traçar la frontera entre allò genuïnament cultural i el que no pot considerar-s'hi, etc., acaba sent una tasca no exempta de problemes i, el més important, amb rellevants repercussions sobre la imatge final que uns estadístics donen sobre un fenomen determinat. Per exemple, en el comerç dels béns culturals.

Tal com s'apuntava en l'inici de l'informe i enllaçant amb allò exposat fins ara en aquest capítol metodològic, és pertinent fer una breu referència al fet que les dades d'ambdós estudis UNESCO no siguin perfectament comparables, als efectes que això acaba suposant.

El que es pretenia a UNESCO2 era redefinir la classificació dels béns culturals bo i assignant aquesta categoria estrictament als productes amb un contingut "essencial" i extraient-ne aquells elements considerats accessoris i no pròpiament culturals.

El canvi en la denominació havia d'afectar necessàriament i de manera sensible tant l'agregat de les dades dels intercanvis culturals com, sobretot, els actors que protagonitzaven els esmentats intercanvis. En aquest sentit, cal

destacar que un percentatge molt rellevant de les xifres del comerç presents a UNESCO1 s'explica pels capítols de jocs i béns esportius (inclosos joguines tradicionals, articles d'entreteniment i esport); la música (inclosos reproductors i instruments); el cinema i la fotografia (càmeres i altre hardware) i la ràdio i TV (receptors), que no vénen comptabilitzats a UNESCO2 en aquests components. Així, el volum total d'intercanvis a UNESCO2 per a 1994 o 2002 dista molt dels presents a UNESCO1, i podria donar una idea errònia d'una contracció dels intercanvis comercials que, en realitat no es produeix, sinó tot el contrari.

Per bé que les premisses apuntades al llarg del present informe, i resumides en les conclusions, cal mantenir-les, no és menys cert que el canvi metodològic ha operat de manera decidida en la naturalesa dels fluxos comercials ja que, de mantenir-se la classificació d'UNESCO1, les tendències apuntades haguessin presentat perfils diferents en un bon nombre de casos. Citarem alguns exemples que ho posen de manifest:

- En la classificació UNESCO1, Japó va mantenir en tot moment del període 1980-1998 el liderat en el terreny exportador. En canvi, en la classificació per a 2002 d'UNESCO2, el Japó no apareix ni tan sols en els primers 5 llocs, i és el Regne Unit qui genera amb diferència la major proporció de les vendes. La no comptabilització del maquinari cinematogràfic i fotogràfic, dels reproductors de so i instruments, i dels receptors de TV, fonamentalment, n'expliquen el canvi.
- Altres economies, que han patit els darrers anys un estancament econòmic contrastat, com és el cas italià, a UNESCO2 no apareixen ni tan sols en els principals rànking; amb tot, i atenent l'antiga classificació, si s'haguessin mantingut certes categories d'anàlisi com els béns esportius o els instruments musicals, Itàlia, tot i la pèrdua de quota, hauria mantingut una posició molt destacada.
- El mateix patró seria aplicable, per exemple, per a Mèxic, com a exportador de receptors de TV o fins i tot per a Espanya, en el mateix sector o en el de la indústria tradicional de la juguina.
- A nivell regional, el fet de prioritzar els productes "essencials" i haver deixat al marge alguns béns comptabilitzats per UNESCO1, també ha tingut

repercussions. Així, probablement els màxims damnificats per la tria de la nova classificació hagin estat els països de l'ASEAN, com ara Singapur i Malàisia.

Es tracta aquest d'un debat que no és nou sinó recurrent, entenent que cada canvi metodològic respon, almenys en part, a pressupòsits de tipus ideològic, amb defensors que advocaran per una posició o per una altra i que en tot cas no pertoca a aquest informe presentar res més que no sigui una mera introducció.

Malgrat tot, més enllà de com finalment s'acordi definir el contingut cultural de determinats productes, el que sembla evident, i en això sí que ambdós estudis UNESCO semblen consensuar les recomanacions, és que cal avançar en el camp de les millores en les tècniques estadístiques i de captura de dades, sense les quals, qualsevol estadi ulterior d'anàlisi esdevé certament complicat.

7. FITXA TÈCNICA

- Títols originals

International Flows of Selected Cultural Goods 1980 – 1998

International Flows of Selected Cultural Goods and Services, 1994 – 2003

- Autors

UNESCO Institute for Statistics / UNESCO Sector for Culture

Preparada i coordinada per Phillip Ramsdale i Lydia Delomeaux,
respectivament

- Idioma del text original

Anglès (publicat també en francès)

- Editorial

UNESCO Institute for Statistics. Montreal, Quebec H3C 3J7, Canada

<http://www.uis.unesco.org>

8. ANNEX

Classificació del Banc Mundial dels països segons grups de renda

Economies de Renda Baixa – Renda per càpita: 735\$ o menys (70)

Afganistan; Angola; Azerbadjan; Bangladesh; Benín; Butan; Burkina Faso; Burundi; Cambodja; Camerun; República Central Africana; Camoros; Costa d'Ivori; Eritrea; Etiòpia; Gàmbia; Ghana; Guinea; Guinea-Bissau; Guinea Equatorial; Geòrgia; Haití; Iemen; Illes Salomó; Indonèsia; Kenya; Kirguizistan; Lesotho; Libèria; Madagascar; Malawi; Mali; Mauritània; República de Moldàvia; Mongòlia; Montserrat; Moçambic; Myanmar; Nepal; Nicaragua; Níger; Pakistan; Papua Nova Guinea; República Democràtica del Congo; República del Congo; República Democràtica de Corea; República Popular de Laos; República Unida de Tanzània; Rwanda; Sao Tomé i Príncipe; Senegal; Sierra Leone; Somàlia; Sudan; Tadjikistan; República Unida de Tanzània; Timor-Leste; Togo; Tuvalu; Txad; Uganda; Usbekistan; Vietnam; Wallis i Illes Fortuna; Zàmbia; Zimbabwe.

Economies de Renda Mitjana-Baixa – Renda per càpita: 735\$ - 2.935\$ (55)

Albània; Algèria; Armènia; Azerbadjan; Bielorrússia; Bolívia; Bòsnia-Hercegovina; Brasil; Bulgària; Cap Verd; Colòmbia; Cuba; Djibuti; Equador; Egipte; El Salvador; Federació Russa; Fiji; Filipines; Guatemala; Guyana; Honduras; Illes Marshall; Iran; Iraq; Jamaica; Jordània; Kazakstan; Kiribaiti; La Xina; Macedònia; Maldives; Federació d'Estats de Micronèsia; Marroc; Namíbia; Paraguai; Perú; República Dominicana; Romania; Samoa; Sant Vicenç i les Granades; Sèrbia i Montenegro; Sud Àfrica; Sri Lanka; Surinam; Swazilàndia; Síria; Tailàndia; Territori Ocupat de Palestina; Tonga; Tunísia; Turquia; Turkmenistan; Ucraïna; Vanuatu.

Economies de Renda Mitjana-Alta – Renda per càpita: 2.936\$ - 9.075\$ (34)

Aràbia Saudí; Argentina; Belize; Botswana; Costa Rica; Croàcia; Dominica; Eslovàquia; Estònia; Gabon; Granada; Hongria; Illes Mariana; Letònia; Líban; Líbia; Lituània; Malàisia; Maurici; Mayotte; Mèxic; Oman; Palau; Panamà; Polònia; República Txeca; Samoa Americana; Saint Kitts i Nervis; Santa Lucia; Seychelles; Trinitat i Tobago; Uruguai; Veneçuela; Xile.

Economies de Renda Alta – Renda per càpita: 9.076\$ o més (59)

Alemanya; Andorra; Anguila; Antiga i Barbuda; Antilles Holandeses; Aruba; Austràlia; Àustria; Bahames; Bahrain; Barbados; Bèlgica; Bermuda; Brunei; Canadà; Dinamarca; Emirats Àrabs Units; Eslovènia; *Espanya*; Estats Units d'Amèrica; Finlàndia; França; Grècia; Groenlàndia; Guam; Hong Kong Xinès; Illa de Man; Illes Caimà; Illes del Canal; Illes Fèroe; Illes Verges; Illes Verges Britàniques; Irlanda; Islàndia; Israel; Itàlia; Japó; Kuwait; Liechestein; Luxemburg; Macao; Malta; Mònaco; Noruega; Nova Caledònia; Nova Zelanda; Països Baixos; Polinèsia Francesa; Portugal; Puerto Rico; Qatar; Regne Unit; República de Corea; San Marino; Santa Helena; Singapur; Suècia; Suïssa; Xipre.